

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Sirli Saar

**GRUPIVIISILISTE VÄGISTAMISTE
KRIMINOLOOGILINE UURIMUS
(Eesti andmetel ajavahemikul 2007-2016)**

Lõputöö

Juhendaja:
Uno Traat, MA

Tallinn 2017

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Kolledž/instituut: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kaitsmise kuu ja aasta: juuni 2017
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Grupiviisiliste vägistamiste kriminoloogiline uurimus (Eesti andmetel ajavahemikul 2007-2016)</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Criminological study of group rape (based on the data of Estonia in the years 2007 to 2016)</p> <p>Lühikokkuvõte: Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 44 leheküljest. Töö kirjutamisel on kasutatud 15 erinevat allikat ja viite kohtutoimikut, millele on töös viidatud. Võõrkeelne kokkuvõte on kirjutatud inglise keeles.</p> <p>Lõputöö eesmärk on anda ülevaade grupiviisiliste vägistamiste muustritest. Uurimismeetodiks valiti juhtumiuuring, mille käigus analüüsiti viite erinevat Eestis toime pandud juhtumit.</p> <p>Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on töö autor püstitanud järgnevad uurimisküsimused:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kuivõrd on grupiviisilised vägistamised Eestis levinud?2. Missugune on olnud dünaamika viimase 10 aasta jooksul?3. Millised seaduspärasusi võib grupiviisilises vägistamises täheldada kohtutoimikute analüüsi põhjal? <p>Eestis on kümne aasta jooksul registreeritud 3 kuni 10 grupiviisilist vägistamist aastas. Kuid siinkohal tuleb arvestada ka sellega, et statistilised arvud ei pruugi vastata tegelikule olukorrale, kuna seksuaalkuriteod on ühed kõige latentsemad kuriteod.</p> <p>Analüüsisides Eestis toime pandud grupiviisiliste vägistamiste juhtumeid lõi autor nende profiili. Analüüsi käigus leidis autor juhtumite vahel mitmeid sarnaseid mustreid, nagu näiteks ohvri alandamine, teo varjamine, võimalus ohver eraldada ja ligipääs privaatssele kohale. Autor võrdles oma uuringu tulemust ka välismaal läbiviidud sama teemalise uuringu tulemustega ja varem Eestis toime pandud uuringuga. Uuringute võrdlemise tulemusena võib öelda, et grupiviisilise vägistaja profiilid langevad suuremas osas kokku.</p> <p>Grupiviisiliste vägistamiste muustrite ja vastavate kurjategijate profiilide tundmine aitab prokuröride ja politseiuurijate töö efektiivsust tõsta. Samuti võib sellistest teadmistest kasu olla sellel alal ennetustöö tegijatel.</p>	
Lisad: Puuduvad	
Võtmesõnad: seksuaalne vägivald, vägistamine, grupiviisiline vägistamine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: sexual violence, rape, group rape	
Lõputöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega: Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020	
Säilitamise koht: Politsei- ja piirivalvekolledži raamatukogu	
Töö autor: Sirli Saar Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS	4
1. GRUPIVIISILINE VÄGISTAMINE	7
1.1 Seksuaalvägivalla, vägistamise ja grupiviisilise vägistamise definitsioonid	7
1.2 Vägistamise liigid, seda soodustavad tegurid ja riskifaktorid.....	10
1.3 Grupiviisilise vägistamise mustrid, toimepanijad ja ohvrid.....	15
2. RAHVUSVAHELISE UURINGU ANALÜÜS.....	18
2.1 Rahvusvaheline grupiviisiliste vägistamiste uuring.....	18
2.2 Uuringu järelused	18
3. GRUPIVIISILISTE VÄGISTAMISTE UURIMUS EESTIS	22
3.1 Seksuaalkuritegude dünaamika ajavahemikul 2007-2016	22
3.2 Juhtumiuuring.....	24
3.3 Tulemuste võrdlus 2003 aastal tehtud uuringuga.....	38
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	42
KASUTATUD ALLIKAD	43

SISSEJUHATUS

Grupiviisilise vägistamise näol on tegemist väga raske kuriteoga. Ohvriks sattunud inimesed saavad sellest raske psühhotrauma ning neile jäävad teost sügavad armid. Lisaks füüsilistele vigastustele kannatavad ohvrid ka vaimselt. Juhtunu võib mõjutada jäädavalt ohvri seksuaalelu, põhjustada ärevust ja depressiooni. Samuti võib hävida täielikult ohvri enesehinnang. Kui füüsilised haavad enamjaolt ajaga paranevad, siis ohvrite psüühika on elu lõpuni haavatud. Mõne psüühika on niivõrd rikutud, et nad ei suuda normaalsesse ellu tagasi pöörduda. Peale vägistamise ohvriks langemist võib ohvril tekkida üksildus-, häbi-, väärtusetusetunne ning hirm. Väga tihti ei pöörduta just hirmu ja häbi pärast abi otsima.

2016. aastal registreeriti Eestis 482 seksuaalkuritegu, mida on 18 võrra vähem kui 2015. aastal. Olulist muutust registreeritud seksuaalkuritegude arvu juures viimase kahe aasta jooksul ei ole toimunud. Registreeritud kuritegude arv on püsinud 500 lähedal. Vägistamisjuhtumeid registreeriti 152. Vägistamisjuhtumites oli kannatanuks 70% juhtudel alaealine. (Justiitsministeerium, 2017, lk 48-49)

2015. aastal registreeriti grupiviisilisi vägistamisi 6, eelmisel 2016. aastal oli registreeritud grupiviisiliste vägistamiste arv 3. (Justiitsministeerium, 2017)

Nagu näha, siis grupiviisilisi vägistamisi pannakse Eestis aasta jooksul küllaltki vähe toime võrreldes aasta jooksul registreeritud vägistamisjuhtumite üldarvuga. See on ka ilmselt põhjus, miks on neid niivõrd vähe uuritud. Need juhtumid on äärmiselt delikaatsed ning keerulised. Sellegi poolest on oluline uurida miks ja kes panevad toime grupiviisilisi vägistamisi.

Eestis ainuke läbiviidud grupiviisilise vägistamise uuring tehti aastal 2003 Sisekaitseakadeemia justiitskolledžis lõputöö kirjutamise käigus. Selle lõputöö autoriks oli Sirle Budris ning tema töö pealkirjaks oli „Grupiviisilised vägistamised Eestis“. S.Budris (2003, lk 4) uuris grupiviisilisi vägistamisi ajavahemikul 1993 kuni 2002.

Vahepeal ei ole selle alaseid uurimisi tehtud ja nüüdseks on viimasest uuringust aega möödunud ning oleks tarvis viia läbi uus uurimine ning vaadata, kas töös tehtud üldised järeldused on aja jooksul muutunud või jäänud samaks.

Sellel teemal lõputöö täiendab olemasolevaid teadmisi ja lisab valdkonda uut värsket informatsiooni. Samuti annab arusaama, millise taustaga isikud on potentsiaalsed

õigusrikkujad, millised tingimused soodustavad toime panema grupiviisilist vägistamist ning kes võivad olla potentsiaalsed ohvrid. Sellel alal ennetustöö tegemiseks on vaja juurde sügavamaid teadmisi ning käesolev lõputöö annab detailse ülevaate Eestis toime pandud grupiviisiliste vägistamiste juhtumitest.

Grupiviisiliste vägistamiste mustrite tundmine ja vägistamise toimepannud kurjategijate profiili teadmine hõlbustab prokuröride ja politseiurijate tööd kurjategijate avastamisel, samuti on selline informatsioon abiks ennetustöö tegijatel.

Käesolev töö seostub „Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015 – 2020“ esimese ja teise alaeesmärgiga. Strateegia üldiseks eesmärgiks on aastaks 2020 vähendada Eestis toime pandud vägivalla juhtumite arvu. Esimeseks alaeesmärgiks on suurendada erialaspetsialistide teadlikkust ja seeläbi suurendada nende rolli vägivalla märkamisel. Teiseks strateegia eesmärgiks on tagada vägivallaohvrite parem kaitse ja tugi. (Justiitsministeerium, 2015, lk 11)

Töö keskseks uurimisprobleemiks on, milline on Eestis toime pandud grupiviisiliste vägistamiste iseloom.

Töö eesmärgiks on anda ülevaade grupiviisiliste vägistamiste mustritest. Eesmärgist lähtuvalt on töö autor tõstatanud järgnevad uurimisküsimused:

- Kuivõrd on grupiviisilised vägistamised Eestis levinud?
- Missugune on olnud dünaamika viimase 10 aasta jooksul?
- Millised seaduspärasusi võib grupiviisilises vägistamises täheldada kohtutoimikute analüüsi põhjal?

Saavutamaks lõputöö eesmärki tuleb püstitada järgnevad uurimisülesanded:

1. Analüüsida erinevaid eesti ja inglise keelseid materjale, mis käsitlevad vägistamisi, nende liigitust ja põhjusi, sealjuures autor keskendub põhjalikumalt grupiviisilistele vägistamistele;
2. Tutvuda tuntumate välismaal läbiviidud grupiviisiliste vägistamiste uurimuste ja nende tulemustega;
3. Analüüsida grupiviisilisi vägistamisi käsitlevaid kohtutoimikuid.

Uurimismeetodiks töö eesmärgi saavutamisel on juhtumiuuring. Kuna uuritavat kuritegu pannakse aasta jooksul vähe toime, siis analüüsib autor Eesti grupiviisiliste vägistajate

kohtutoimikuid kõigis neljas maakohтус. Selleks, et töö eesmärki paremini saavutada kasutab autor kvalitatiivseid meetodeid.

Autor sai loa tutvuda kokku nelja kohtutoimikuga, üks toimik Harju Maakohtust, üks Pärnu Maakohtust ja kaks Tartu Maakohtust. Autor analüüsib ka ühte kohtuotsust Viru Maakohtust. Selle toimiku põhjalikuks lugemiseks autor luba ei saanud.

Lõputöö jaguneb kolmeks osaks: esimeses osas tuuakse välja teoreetilised lähtekohad vägistamise ja grupiviisilise vägistamise kohta. Selgitatakse lahti nende mõiste, liigitus ja käsitus kehtivas seaduses, samuti analüüsitakse vägistamise ohvreid. Töö teoreetiline osa aitab paremini mõista empiirilises osas käsitletavaid seisukohti. Teises osas vaadeldakse välismaal läbi viidud ühte uuringut ja selle tulemusi. Kolmanda peatüki moodustab töö empiiriline osa, mille viis läbi lõputöö autor, koos järelduste ja võrdlustega. Autor võrdleb 10. aasta jooksul toime pandud grupiviisiliste vägistamiste juhtumeid Eestis, analüüsib saadud andmeid ja võrdleb saadud tulemusi nii rahvusvahelise uuringuga kui ka 2003 aastal läbi viidud uuringuga.

1. GRUPIVIISILINE VÄGISTAMINE

1.1 Seksuaalvägivalda, vägistamise ja grupiviisilise vägistamise definitsioonid

Enne mõiste grupiviisiline vägistamine defineerimist peab autor vajalikuks lahti mõtestada mõisted seksuaalvägivald ja vägistamine. Nende mõistete lahti seletamine on oluline mõistmaks grupiviisilise vägistamise tähendust.

Maailma Terviseorganisatsioon defineerib seksuaalvägivalda kui igasugust seksuaalvahekorda või seksuaalvahekorda astumise katset, soovimatuid seksuaalse alatooniga kommentaare ning lähenemiskatseid, või muid tegusid, mis on toime pandud sunniga vastu isiku tahtmist tema seksuaalse enesemääramise õigust rikkudes (World Health Organization, 2012). Seksuaalvägivalda võib esineda mistahes lähisuhtes. Samuti ei oma tähtsust see, kus kohas tegu toime pannakse. Seksuaalvägivalda esineb nii kodus, tööl kui ka avalikes kohtades.

Seksuaalvägivald pannakse toime vastu ohvri tahtmist sunniga. Toimepanija võib sundimiseks kasutada füüsilist või vaimset mõjutamist, näiteks ähvardamist, hirmutamist või jõu kasutamist. Mõnel juhul ei ole toimepanijal vaja kasutada sundi, et tegu toime panna. Seda juhtub siis, kui ohver on abitus seisundis ja ta ei suuda vastu hakata. Näiteks, kui ohver on alkohoolsete või narkootiliste ainete mõju all või kui ta on vaimselt ebastabiilne. Ohver ei pruugi arugi saada, et teda tahetakse rünnata. Toimepanija kasutab ära ohvri abitud seisundit.

Seksuaalvägivalda juures eristatakse mitmeid vorme, mis erinevad oma olemuse ja raskusastme poolest. K.Soo (2014, lk 2) toob välja oma seksuaalvägivalda uuringute ülevaates seksuaalvägivalda vormid, mis on järgmised:

- vägistamine kooselus või kohtingul,
- vägistamine võõra või tuttava poolt,
- muudest seksuaaltoimingutest osa võtma sundimine,
- seksuaalne ahistamine,
- prostitutsioonile sundimine,
- inimkaubandus seksuaalse eksploateerimise eesmärgil,

- laste ja puudega inimeste seksuaalne ärakasutamine,
- sundabielud,
- sunniviisiline abort,
- naiste suguelundite moonutamine.

Karistusseadustik § 141 lõige 1 annab vägistamisele järgmise definitsiooni: „*Vägistamine on inimese tahte vastaselt temaga sugüühtesse astumine või muu sugulise iseloomuga teo toimepanemine vägivallaga või ära kasutades tema seisundit, milles ta ei olnud võimeline vastupanu osutama või toimumust aru saama.*“ (Karistusseadustik, 2002)

Karistusseadustiku kommenteeritud väljaanne avab vägistamise olemust sügavamalt.

Vägistamisega rünnatakse inimese põhiseadusest tulenevat õigushüve. Selleks inimõiguseks on seksuaalne enesemääramisõigus. Isikult võetakse ära õigus vabalt valida, kas, kellega, millal ja mil viisil ta seksuaalvahekorda astub. Selline kehaline rünne ei kahjusta mitte ainult füüsilist, vaid ka vaimset tervist. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 421)

Tihti arvatakse, et vägistajaks saab olla ainult mees ja ohvriks naine. See on aga vale arusaam. Sootak ja Pikamäe (2015, lk 421) seletavad, et vägistamise tädeviijaks võib olla nii mees kui naine ja võimalik on ka samasoolise isiku vägistamine, samuti mehe vägistamine naise poolt.

Seda sorti kuritegude kvalifitseerimisel on võtmekohaks ohvri nõusolek või selle puudumine. Nõusoleku puudumise korral on toime pandud seksuaalkuritegu. Seetõttu uuritakse põhjalikult, et kas ohver oli teo toimepanemise hetkel seksuaalseks kontaktiks nõusoleku andnud või mitte.

Otsustamiseks, kas on toime pandud seksuaalkuritegu, on tarvis välja selgitada, kas ohvriks langenud isik andis oma nõusoleku või mitte. Selle väljaselgitamine võib aga osutada väga keeruliseks. Nõusolekuks loetakse tegu, kus antakse luba millekski olles täielikult teadlik tagajärgedest. Mõnel juhul on ohver suuteline andma nõusolekut seksuaalseks kontaktiks, kuid ta ei taha seda teha. Teisel juhul ohver tahab, aga on võimetu andma nõusolekut. Sellised juhtumid leiavad aset siis, kui ohver on liiga noor, narkootiliste ainete mõju all, alkoholi jooles või vaimse puudega. (Savino & Turvey, 2011, lk 6)

Vanus mängib väga suurt rolli nõusoleku andmise küsimuses. Enamus riigid on kehtestanud seaduse, et kodanikud peavad jõudma teatud vanusesse, enne kui neid peetakse

piisavalt küpseteks, et teha lepinguid, meditsiinilisi otsuseid või anda nõusolekut seksuaalseteks tegevusteks. Riigiti on need vanusepiirangud erinevad ja sellest tulenevalt võib üks inimene ühes riigis olla seksuaalkurjategija ja teises seaduslik seksuaalpartner. (Savino & Turvey, 2011, lk 6)

Võib juhtuda, et inimene oma nooruse tõttu ei saa aru, mille kohta nõusolekut tahetakse. Ja seetõttu nõustutakse asjadega, mida ei suudeta endale teadvustada. Inimene võib küll olla seaduse järgi piisavalt vana, et otsuseid teha, kuid see ei tähenda, et ta selleks suuteline on.

Selleks, et ohvri käest nõusolekut lihtsalt saada, ilma suurema vastupanuta, võidakse kasutada alkohoolseid või muid narkootilisi aineid. Nende abil on lihtsam toime panna seksuaalkuritegu.

On juhtumeid, kus ohvrile on tahtlikult antud uimasteid, et teda oleks lihtsam vägistada. Selliseid uimastid muudavad ohvri teovõimetuks, uimaseks ja võivad tekitada mälulünga. Number üks uimastamise vahend on aga alkohol. Alkohol muudab inimese käitumist ja otsustusvõimet, takistades teha läbimõeldud otsuseid. Ohvrid tavaliselt tarbivad alkoholi ise ja seda oma vabast tahtest. Kurjategijal on seda vahendit mugavam kasutada, kuid riskifaktoriks kurjategijale võib olla ohvrit ümbritsevad inimesed. Tavaliselt tarbitakse alkoholi just baarides ja klubides, kus on raskem kurjategijal tegu toime panna. (Savino & Turvey, 2011, lk 6-7)

Vägistamise definitsioonis on vaja lahti seletada, mis tähendab suguühtesse astumine. Karistusseadustiku kommenteeritud väljaanne avab ka selle mõiste põhjalikut.

Suguühtesse astumine on mehe peenise viimine naise tuppe, aga ka mehe peenise viimine suhu või pärakusse, samuti mõne muu kehaosa või eseme viimine tuppe. Suguühteks kvalifitseeruvaks kriteeriumiks on see, et vähemalt ühelt poolt on tegevusse kaasatud suguorgan. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 422)

Vägistamine pannakse toime vägivallaga või inimese abitut seisundit ära kasutades. Vägivalla all ei mõelda ainult füüsilist vaid ka vaimset vägivalda.

Sootak ja Pikamäe (2015, lk 423) on selle kohta öelnud, et vägivalla all mõeldakse ähvardamist või kehalist väärkohtlemist. Samuti on vägivallaga võrdsustatud olukord, kus kannatanu on abitus seisundis ehk süüdlane kasutab ära kannatanu seisundit, milles ta ei ole võimeline vastupanu osutama või toiminust aru saama.

Seaduse järgi on vägistamisel kuus raskendavat asjaolu. Raskendavateks asjaoludeks on vägistamise toimepanemine alaealise isiku suhtes, toimepanemine grupi poolt, kui teoga on tekitatud kannatanule raske tervisekahjustus, kui sellega on põhjustatud kannatanu surm, kui teoga on kannatanu viidud enesetapuni või selle katseni ning kui vägistamise on toime pannud isik, kes on varem karistatud sama liiki kuriteo eest (Karistusseadustik, 2002). Vägistamise kõige raskemaks liigiks on selle toimepanemine grupiga.

Grupiviisilist vägistamist loetakse vägistamist kahe või enama isiku poolt. Sellisel juhul on tegu toime pandud kaastäideviijatena. Seaduse mõttes tähendab seda, et vähemalt kaks isikut tegutsevad ühiselt ja kooskõlastatult. Igaüks neist valitseb tegu ja igaüks eeldab, et teo realiseerimine sõltub igast toimepanijast. Niimoodi kooskõlastatud teo toimepanemise eest vastutab igaüks neist täideviijana. Sealjuures kõik täideviijad ei pea olema kannatanuga suguuhtes. Vägistamise täideviimisenä loetakse ka isiku tegevust, kes hoidis kannatanut kinni, kiskus teda riidest lahti või tarvitas muul viisil kannatanu suhtes vägivalda. (Sootak & Pikamäe, 2015, lk 425)

1.2 Vägistamise liigid, seda soodustavad tegurid ja riskifaktorid

Ükski vägistamise juhtum ei ole samasugune. Iga juhtumi iseloom on erinev. Sellegi poolest on proovitud vägistamise juhtumeid liigitada ühiste tunnuste abil. Bristolil ülikooli lektor Jones (2009, lk 365) ütleb oma kriminoloogia õpikus, et vägistamisjuhtumite uurimisel üheks keskseks probleemiks on välja selgitada, kas vägistamine on toime pandud sooviga kogeda vägivaldset seksuaalelamust või on toimepanija peamiselt motiveeritud vajadusest omada rohkem kontrolli ja võimu. A. Nicholas Groth (1990, lk 75-76 ref Traat & Markina, 2005, lk 37-38) liigitab vägistamised kolme gruppi: vihaväljendav vägistamine, võimuväljendav vägistamine ja sadistlik vägistamine. Kase ja Pettai (2006, lk 22-24) lisavad sinna loetellu veel ühe vägistamise liigi, milleks on seksuaalse rahulduse vägistamine. Liigituse aluseks on vaadeldud ründaja motiivi, rünnaku iseloomu, rünnakute regulaarsust, kurjategija seisundit ja varasemat karistatust. Samuti võrreldakse vägivalda kasutamise viisi, vägivaldaakti pikkust, ohvri füüsilist ja psüühilist seisundit.

Esimeseks vägistamise liigiks on *vihavägistamine*. Vihavägistamise motiiviks on sageli viha ja põlgus. Rünnakut iseloomustab ettekavatsematus, impulsiivsus ja julmus. Rünnakud on ebaregulaarsed ja pannakse toime harva. Kurjategija puhul on täheldatud

vaenulikkust naiste vastu. Kurjategija võib olla depressiivne, vihane ning on tihti eelnevalt alkoholi tarvitanud. Isik võib olla varasemalt karistatud vägivalda kuritegude eest. Selle vägistamise liigi ohvriks on pigem juhuslik ettesattuja. Kurjategija kasutab rohkesti füüsilist jõudu. Vägivallaakt on lühiajaline ja ohvri kehale jäävad selged vägivalda jäljed ning teda valdavad süü- ja häbitunne. (Kase & Pettai, 2006, lk 22-23)

Üleolekuvägistamist saab teisiti nimetada ka kui võimuväljendavat vägistamist. Vägistamise motiiviks on soov kontrollida teist inimest ja tunda võimu. Rünnaokud on tihti ettekavatsetud, korduvad ja võivad aja möödudes sagedana. Kurjategija kahtleb oma mehelikkuses ja tal on vägivaldsed seksuaalfantaasiad, mida soovib teadlikult ellu viia. Ta võib teo toimepanemise ajal olla hirmul või ärevil. Isik võib olla varem karistatud seksuaalkuritegude eest. Ohvriks võib langeda kurjategijale pigem tuttav inimene. Kurjategija ei kasuta ülemäära füüsilist jõudu, küll aga käsutab ohvrit, ähvardab teda ja annab talle korraldusi. Selline ohvri alandamine võib kesta tunde ning seda sellepärast, et kurjategija saaks nautida oma võimu ja kontrolli teise inimese üle. Ohvri kehale ei pruugi jääda füüsilise vägivalda märke, kuid psüühiliselt tunneb ohver tugevat süütunnet kuna allus kurjategija ähvardustele. (Kase & Pettai, 2006, lk 23)

Sadistliku vägistamise motiiviks on sisemise tasakaalu saavutamine läbi vägivaldsete seksuaalfantaasiade elluviimise. Rünnaok on ettekavatsetud ja rituaalne. Rünnaokud on korduvad ning võivad sagedana aja möödudes. Selline tegu on kurjategijale vajalik sisemise tasakaalu loomiseks ning need fantaasiad ilmnevad juba teismelise eas. Ta saab agressioonist erootilise elamuse ning sageli puudub kontroll oma sisemiste jõudude üle. Kurjategija on teo ajal oma sündmõtetest haaratud ning äärmiselt erutatud. Ta võib olla eelnevalt karistatud vägivalda kuritegude eest. Ohver valitakse enamasti teatud sümbolsete tunnuste alusel. Ohvri kallal kasutab erinevat vägivalda, iseloomulik on orjastamine ja piinamine. Ohvri kätte saamiseks võib kasutada relva. Äärmuslikel juhtudel võib ta oma ohvri ka tappa. Vägivallaakt võib olla pikaajaline ning kesta päevi. Ohvrit hoitakse sageli vangistuses ning ta kehale jäävad ulatuslikud vägivalda jäljed ning tema psüühiline seisund on üliraske. (Kase & Pettai, 2006, lk 23-24)

Viimaseks vägistamise liigiks on *seksuaalse rahulduse vägistamine*. Teo motiiviks ongi eelkõige seksuaalse rahulduse saamine. Rünnaok pannakse toime pigem impulsiiivselt ja teod on ühekordsed. Kurjategijal on madal enesekontroll ning ta võib olla äärmiselt enesekeskne. Teo toimepanija ei ole üldjuhul varasemalt seksuaalkuritegude eest

karistatud. Ohver on üldjuhul juba eelnevalt tuttav. Kurjategija ei kasuta teo toimepanemisel rohkem vägivalda kui hädavajalik ning kui ohver osutab eeldatust tugevamat vastupanu, siis võib ta rünnaku ka lõpetada. Vägivallaakt on lühiajaline. Ohvri kehal ei esine erilisi füüsilise vägivalla jälgi, kuid teda valdab tugev süü- ja häbitunne ning peab ennast juhtunud süüdlaseks. (Kase & Pettai, 2006, lk 24)

Põhjusi, miks pannakse toime seksuaalvägivalla tegu, võib olla mitmeid. Ühiseid omadusi on leitud nii teo toimepanijatelt kui ka ohvritelt. Teo toimepanemist võib kaasa aidata ka selleks soodne keskkond.

Seksuaalvägivalla ohvriks sattumise riskitegureid võib olla keeruline üles täheldada, kuna seda sorti vägivallajuhtumite liike on palju. Sellegi poolest on oluline ära märkida need tegurid, mis soodustavad ohvriks sattumist. World Health Organization (2002, lk 157) on üles täheldanud mitmeid tegureid, mis soodustavad ohvriks langemist. Need on järgmised: olema abielus või vabaabielus, noorus, alkoholi või narkootiliste ainete tarbimine, olema eelnevalt sattunud seksuaal vägivalla ohvriks, mitmete seksuaalpartnerite omamine, osalemine seksuaalteenuste pakkumises, kõrge haridustase ja vaesus.

Kõige suuremad riskifaktorid on autori arvates vanus, alkoholi või narkootiliste ainete tarbimine ja lähisuhtes olemine.

Vanus mängib ohvriks sattumisel suurt rolli. Noorematel inimestel on tunduvalt suurem risk sattuda seksuaalvägivalla ohvriks. Oma noorest east ja vähesest elukogemusest ei pruugi ohver arugi saada, et tema õigusi rikutakse ja tema peal kasutatakse vägivalda. Isegi kui noor tajub, et temale tehakse liiga, siis ta võib hakata kartma ja ei julge vastu hakata. Vastupanuta alistumine võib tuleneda ka sellest, et ohver tunneb, et ründaja on temast füüsiliselt tunduvalt üle ja on väga agressiivne.

Alkoholi või narkootiliste ainete tarbimine võib samuti suurendada riski langeda seksuaalründe ohvriks. Joobes inimene on rohkem haavatav ja tema reageerimis- ning tähelepanuvõime on tunduvalt kehvem. Teo toimepanija võib ära kasutada ohvri abitut seisundid ning panna toime seksuaalvägivalla teo. Alkoholi ja narkootilisi aineid tarvitab ohver sageli vabatahtlikult ning ründaja lihtsalt kasutab seda olukorda ära. Võib ka ette tulla juhtumeid, kus ründaja sunnib või meelitab ohvrit alkoholiseid või narkootilisi ained tarvitama ja siis, kui ained on mõjuma hakanud, ründab teda.

Seksuaalvägivalda võidakse toime panna ka lähisuhtes. Sellised teod jäävad tihtipeale varjatuks. Endiselt on inimesi, kes arvavad, et kui ollakse abielus, siis ei saa toimuda vägistamist või muid seksuaalvägivalda vorme. Eriti suure riski all on need inimesed, kes on suhtes vägivaldse inimesega ning kelle partner on varem kasutanud seksuaalvägivalda.

World Health Organization (2002, lk 159) toob välja oma seksuaalvägivaldale suunatud väljaandes, et seksuaalvägivald on tingitud neljast erineva tasandi tegurist. Nendeks on individuaalne-, suhte-, kogukondlik- ja ühiskondlik tasand. Faktorid, mis suurendavad riski, et meessoost isik paneb toime vägistamise on järgmised:

- Individuaalse tasandi riskifaktorid on alkoholi ja narkootiliste ainete tarvitamine, vägivaldsed seksuaalfantaasiad, impulsiivsed ja antisotsiaalsed kalduvused, vaenulikkus naiste suhtes ning lapseas kokkupuutumine vägivalda ja seksuaalse ärakasutamisega.
- Suhtetasandi riskifaktorid on seksuaalselt agressiivsete ja kuritegelike inimestega sõbrustamine, vaeses ja vägivalda kasutavas perekonnas kasvamine, emotsionaalselt mitte toetav perekond ja kasvamine peres, kus perekonna au on tähtsamal kohal kui pereliikmete tervis ja ohutus.
- Kogukondliku tasandi riskifaktorid on vaesus, vabade töökohtade puudus, politsei ja kohtusüsteemi vähene toetus kogukonna arengule, seksuaalrännakute sallimine kogukonnas ja nõrgad kogukondlikud sanktsioonid seksuaalkurjategijatele.
- Ühiskondliku tasandi riskifaktorid on kõrge kuritegevuse tase, kehv seadusandlus ja poliitika soolise ebavõrdsuse ning seksuaalvägivalda vastu, ühiskondlikud normid toetavad meeste üleolekut ja seksuaalset vägivalda.

Terve elu vältel mõjutab inimest ümbritsev tema käitumist ja hoiakuid. Kõik see algab juba lapseas, kus kõige suuremaks mõjutajaks ja hoiakute kujundajaks on perekond. Keskkond ja pere, kus laps üles kasvab on väga oluline, kuna suureks kasvades on suur tõenäosus, et ta jätkab oma pere käitumismudelit. Kui laps on näinud, kuidas tema isa kasutab vägivalda, siis ta võib arvata, et selline käitumine ongi normaalne ja õige. See sama laps võib ka suureks saades hakata kasutama vägivalda. Pere käitumist mõjutavad ka ühiskonna normid. Näiteks kui ühiskond taunib vägivalda ja tegutseb selle vähendamise nimel, siis on vägivallategude arv väiksem kui ühiskonnas, kus see on lubatud.

Inimese mõttemaailma kujundavad ka sõbrad ja tuttavad. Seda eriti just nooremas eas, kui tahetakse erinevatesse gruppidesse sulanduda.

Enamus grupiviisiliste vägistamiste toimepanijateks on mehed ning ohvriteks on enamjaolt naised. Väga raske on välja selgitada, mis ajendab inimesi toime panema grupiviisilist vägistamist. Seksuaalkuritegevuse uurijad Gately ja Martin (2001, lk 292-293) on välja selgitanud viis tegurit, mis soodustavad sellise teo toimepanemist. Need tegurid on järgmised: vägistamisaldis ühiskond, meeste grupeeringud, ligipääs privaatsele kohale, suur rõhk grupisisel identiteedil ja lojaalsusel ning soov tõestada oma mehelikkust domineerides ja alandades naisi. Grupiviisiliste seksuaalrännakute puhul sageli ei esine ainult üks soodustav tegur, vaid neid on mitu.

Väga suureks soodustavaks teguriks on ühiskond. Ühiskond saab omalt poolt palju ära teha, et seda sorti kuritegusid ära hoida. Ühiskonna areng ning sealne ajalugu mängib samuti suurt rolli. Vähem arenenud maades on sageli vanad kombes veel alles ja jätkatakse traditsioone. Gately ja Martin (2001, lk 292) toovad välja, et kui naiste staatus ühiskonnas on kõrge ja vägistamist ei kasutata tseremooniatel või sõdades teiste ühiskondade vastu, siis grupiviisilist vägistamist esineb harva. Samuti väidavad nad, et vägistamisaltidel ühiskondadel ei õnnestu oma kultuuri tõttu vägistamist hukka mõista ning anda naistele rohkem õigusi ja autoriteeti. Naised on sellistes maades alamast klassist ja neil ei ole õigust otsustada. Nendes riikides on grupiviisiliste vägistamiste arv suurem.

Soodustavaks teguriks on ka ainult meestest koosnevad grupid. Kõige enam just sellised grupid, kelle liikmed on oma põhimõtelt agressiivsed, vägivaldsed või naiste vastu meelestatud. Gruppi kuuluvus on iga liikme jaoks oluline ja seal enda tõestamise on veelgi tähtsam. Sellised grupid võivad kõige tõenäolisemalt toime panna grupiviisilisi vägistamisi. Gately ja Martin (2001, lk 292) loevad sellisteks tüüpilisteks gruppideks näiteks korporatsioone, spordi meeskondi, mootorrattajõuke, tänavajõuke, sõjaväeüksusi ja toakaaslasti nii ühiselamutes kui ka korterites. Samuti toovad nad välja, et grupid, kes võivad toime panna grupiviisilise vägistamise tavaliselt uhkustavad sellega, kui füüsiliselt agressiivsed on nende liikmed ning nõuavad oma liikmetelt lojaalsust. Grupisiselt usutakse, et liikmed on tähtsamad kui teised inimesed väljaspool.

Grupiviisilise vägistamise juures on toimepanijate jaoks oluline ka ligipääs privaatsele kohale. Selleks, et tegu toime panna on vaja ohver viia kuhugi eraldatud kohta, et kõrvalised isikud ei näeks kuriteo toimepanemist. Samuti on kurjategijatele vaja, et ohver ei saaks lahkuda või endale abi kutsuda. Sellistele kohtadele ligipääsu omamine suurendab teo toimepanemise riski. Gately ja Martin (2001, lk 293) pakuvad sellisteks kohtadeks elamud,

baarid või restoranid pärast sulgemist, vangla pesuruum, eraldatud tänavad, pargid, metsad või külad.

1.3 Grupiviisilise vägistamise mustrid, toimepanijad ja ohvrid

Mitte ükski uus vägistamise juhtum ei ole täiesti sarnane eelmisega. Nii on ka grupiviisiliste vägistamiste puhul. Kui ühelt poolt tuleks iga juhtumit vaadata kui täiesti eraldiseisvat sündmust, siis teisalt ei tohiks tähelepanuta jätta üldisi sarnasusi ja sarnaseid mustreid, mis võivad ilmned teiste juhtumitega võrreldes. Gately ja Martin (2001, lk 293) on leidnud, et erinevate toime pandud grupiviisiliste vägistamiste juhtumitel on neli üldist sarnast tunnusjoont. Nendeks sarnasteks tunnusjoonteks on grupi liidri organiseerimine, ohvri valik, ohvri alandamine ja teo varjamine.

Gately ja Martin (2001, lk 293) täheldasid, et enamus grupiviisilised vägistamised on planeeritud. Plaani tegijaks on tavaliselt selle grupi liider ja tema valib ka ohvri. Ohver viiakse kuskile eraldatud kohta, kas siis liidri või madalamal astmel oleva grupi liikme poolt. Grupi liider survestab liikmeid tegevustes osa võtma. Ühed liikmed osalevad tegevustes meeleldi ja teised jällegi vastumeelselt. Mõni grupi liige ainult vaatab pealt ning osa sootuks lahkub. Paljud juhtumid on liidri poolt ette planeeritud, kuid on ka selliseid, mis on toime pandud spontaanselt.

Autori arvates juhust ära kasutades toime pandud vägistamise puhul ei ole kindlat liidrit. Küll aga võib enne teo toimepanemist või selle ajal välja kujuneda üks grupi liige, kes on teistest domineerivam. Näitaks võib tema olla see isik, kes teeb ettepaneku ohvri vägistada. Sellise juhuvägistamise puhul on ohver tihti abitus olukorras, näiteks alkoholi või narkootiliste ainete mõju all, ning ükski. Ka toimepanijad võivad olla tarbinud alkoholi või narkootilisi aineid.

Järgmiseks sarnasuseks tõid Gately ja Martin (2001, lk 293) ohvri valiku. Mehed, kes osalevad grupiviisilises vägistamises valivas sageli ohvri, kes on haavatav ja vastupanuvõimetu. Tavaliselt rünnatakse naissoost isikut, kes on grupi liikmetele võõras. On ka juhtumeid, kus mõni liige teab ohvrit, aga nad ei ole lähedalt seotud. Ohvriteks langevad kõige sagedamini noored, kogenematud, naiivsed, ebapopulaarsed, mitte ahvatlevad, kergemeelsed või vaimselt ebastabiilsed. Ohvriks langenud ei suuda tavaliselt kaua vastu panna, kuna nad on alkoholi või narkootiliste ainete mõju all.

Autori arvates sõltub ohvri valik ka võimalusest teda eraldada. Ohvrit on lihtsam endaga kaasa viia näiteks öisel ajal pimedast kõrvaltänavast, kus ei oleks tunnistajaid. Samuti siis kui ohver liigub üksi. Küll aga võidakse ohver ka mujalt endaga kaasa meelitada.

Veel üheks sarnasuseks on ohvri alandamine. Grupiviisilise vägistamise puhul sageli alandatakse ohvrit kas verbaalselt või füüsiliselt, näiteks lüüakse või seotakse kinni. Tihti alandatakse oma ohvrit veel solvates, sundides ohvrit tegema oraalseksi, hammustades, urineerides ohvri peale ja pannes seemnevedelikku ohvri keha peale. Vahel pannakse erinevaid esemeid ohvri tuppe või pärakusse. (Gatley & Martin, 2001, lk 293)

2010 aastal pandi Valgas toime grupiviisiline vägistamine, kus ohvri alandamiseks sunniti teda ründajatele tegema oraalseksi. Et veelgi oma ohvrit alandada surus üks ründajatest ohvrile kõigepealt rusika tuppe ja siis võeti rünnaku paigast esimene suvaline ettejuhtuv ese, milleks oli majapidamispaberi hoidja ning surus ka selle ohvrile tuppe. (Kohtutoimik 1-11-5259)

Viimaseks ühiseks tunnuseks on teo varjamine. Pärast vägistamise toime panemist öeldakse, et ohver oli vabatahtlikult nõus kõike tegema. Grupi siseselt räägitakse kokku, et valetatakse ja eitatakse kõike juhtunud. Nad seavad esikohale suhted üksteisega ja üritavad veenda kohust, et ohver tahtis nendega vahekorras olla. (Gatley & Martin, 2001, lk 293)

Uurides grupiviisilisi vägistamise juhtumeid, on oluline vaadata kes ja miks panevad toime niivõrd raske kuriteo. Sellise info saamine, töötlemine ning järelduste tegemine võib aidata välja selgitada potentsiaalseid kurjategijaid. Edaspidi on võimalik juba tegeleda otse riskigruppiga ja sedasi pikemas perspektiivis vähendada seda sorti kuritegude toime panemist.

Gatley ja Martin (2001, lk 296) analüüsisid grupiviisilise vägistamise toimepanijate puhul nelja sotsiaaldemograafilist tunnust ja selgitasid välja need näitajad Ameerika Ühendriikides statistikat aastate 1985 kuni 1994 kohta. Vaadeldavateks sotsiaaldemograafilisteks tunnusteks oli sugu, vanus, rass ja ühiskonnaklass.

Gatley ja Martin (2001, lk 296) tegid statistiliste andmete põhjal järelduse, et vaadeldud ajal enamus grupiviisilisi vägistamisi pandi toime meeste poolt naiste vastu. Keskmiselt 81% gruppidest olid kõik liikmed mehed.

On teadatuntud tõsiasi, et mehed on naistest füüsiliselt tunduvalt tugevamad. Üldjuhul panevad vägistamisi toime meessoost isikud, kuid on ka alati erandeid. Ka mõned naised

võivad toime panna vägistamise. Kuid loomu poolest on mehed siiski domineerivamad. Neil on tunduvalt suurem soov ennast tõestada ja tahavad tunda ennast tähtsamana. Sellised emotsioonid tugevnevad veel enam kui tarvitatakse alkoholi. Samuti muutuvad mehed rohkem agressiivsemateks ja äkilisemateks kui naised.

Grupiviisiliste vägistamiste toimepanijad on üldiselt nooremad kui üksikvägistajad. Nad on tavaliselt teismeliseas või kahekümnendates eluaastates. Üle 30 eluaasta grupiviisilise vägistamise toimepanijaid on vähe. (Gately & Martin, 2001, lk 296-297)

Grupiviisiliste vägistajate sotsiaalne taust ei ole tihti teada. Kuid võib arvata, et kui näiteks mees on sotsiaalselt ebastabiilne ning ei suuda raha sisse tuua, siis ta võib tunda, et tema käes ei ole enam võimu. Siis võib ta hakata võimu mujalt otsima. Gately ja Martin (2001, lk 297) töid välja, et mehed, kellel on vähe rahalisi võimalusi otsivad muid võimalusi ennast tõestada ja näidata oma üleolekut. Nad võivad toime panna grupiviisilise vägistamise, et enda võimu näidata.

Grupiviisilise vägistamise toimepanijateks on tavalised mehed ning ohvrid on naised. Jones (2009, lk 364) ütleb, et väga vähe on saadaval informatsiooni meesohvrite arvu kohta. Ta toob veel välja, et meestel on häbi pöörduda politseisse vägistamisteatega. Nende häbitunne on enamjaolt suurem kui naistel. Kuid arvuliselt on meesohvreid siiski tunduvalt vähem kui naisi. Jones toob välja, et sellised rünnakud meessoost isiku vastu ilmnevad pigem kinnistes asutustes, näiteks vanglates. Vanglates on heteroseksuaalsed seksuaalvahekorrad kättesaamatud.

Ka naissoost ohvritest kõik ei pöördu vägistamisteatega politseisse, kuna tunnevad suurt häbi toimunu pärast. Politseisse mitte pöördumise põhjuseks võib olla ka ründaja kartus. Tihti ründajad ähvardavad ohvrit, et ta kellelegi midagi ei räägiks ning seetõttu ohver ei julgegi midagi teha. Ohver võib hakata ka ennast toimumus süüdistama, kuna ta näiteks allus ründajale ja ei hakanud tugevamini vastu. Veel üheks põhjuseks, miks ohvrid ei teata vägistamisjuhtumist, on kuna ohver teab ründajat. Kui ründaja on ohvri lähedane inimene või tuttav, siis ta kas ei julge või ei taha juhtunust teatada.

2. RAHVUSVAHELISE UURINGU ANALÜÜS

2.1 Rahvusvaheline grupiviisiliste vägistamiste uuring

Grupiviisilised vägistamised on küllaltki harva esinevad kuriteod. Neid esineb aasta jooksul tunduvalt vähem kui üksikvägistamise juhtumeid. Seda tüüpi kuritegusid on vähe uuritud nii Eestis kui ka mujal maailmas.

Porter ja Alison (2006, pp. 357-379) viisid läbi uurimuse, kus kirjeldasid grupiviisiliste vägistamiste juhtumeid. Selle põhjal avaldasid nad artikli, mille suuresti põhineb käesolev peatükk.

Artikkel põhines uuringul, mille eesmärgiks oli vaadelda grupiviisiliste vägistamiste toimepanijate ja ohvrite käitumist, vanust ja sugu. Uuringus analüüsiti põhjalikumalt ka kuriteos osalejate käitumismustreid ja muid ühiseid omadusi. Selgitati välja tüüpilise teo toimepanija käitumine ning peamised erinevused. Selle abil on võimalik välja selgitada toimepanija profiil ja teo üldised trendid.

Uuring selgitab välja rikkujate ja ohvrite vanused, ohvri ja rikkuja vaheline suhe enne kuriteo toimepanemist, ohvrile lähenemise viisi, teo toimepanemisel vägivalla kasutamise taseme, ohvri vastupanu esitamise taseme ja kuriteo lõpptulemuse.

Põhjaliku analüüsi tegemiseks uuriti 223 juhtumit. Antud valimisse võeti juhtumeid peamiselt Suurbritanniast ja Ameerika Ühendriikidest, vastavalt 68 ja 125. Üksikud juhtumid leidsid aset ka Iisraelis, Saksamaal ja Koreas. Juhtumeid koguti kohtulahenditest ja erinevatest usaldusväärsetest meedia allikatest. Valimisse võetud juhtumid leidsid aset ajavahemikul 1945 kuni 2001 aastal. Kaks kolmandikku grupiviisilise vägistamise juhtumitest leidis aset pärast 1980-ndat aastat.

2.2 Uuringu järeldused

Vaatluse alla võetud uuring analüüsis laiaulatuslikult grupiviisilisi vägistamisi. Uuring andis põhjaliku kirjelduse kurjategijatest, ohvritest ja muudest asjaoludest. Samuti andis ülevaate rikkuja ja kannatanu käitumisest rünnaku ajal.

Uuringus vaadeldud grupiviisiliste vägistamiste juhtumites oli kokku 739 seaduserikkujat, kellest 722 olid mehed ja 17 naised. Uuringus toodi välja, et naised pigem aitasid ohvrit leida ja kinni püüda, kui osalesid rünnaku seksuaalses osas.

Enamus toimepanijatest olid küllaltki noored. Ründajate keskmiseks vanuseks oli 21 aastat. 60% juhtudel oli toimepanijate vanus alla 21 aasta ning 10% oli üle 30 aasta vana. Grupi liikmed olid enamjaolt ühe vanused. Kõige noorema ja vanema grupi liikme sagedaseim vanuse vahe oli üks kuni kaks aastat.

Kui uuriti ründaja ja ohvri vahelist suhet enne kuriteo toime panemist, siis selgus, et 69% juhtudel ründaja ja ohver olid omavahel täiesti võõrad. 19% olid saanud tuttavaks hiljuti ehk viimase 24 tunni jooksul või teadsid üksteist sõprade kaudu. Kõigest 12% juhtudel olid ohver ja ründaja lähedases suhtes näiteks lähedased sõbrad, sugulased, elukaaslased või endised elukaaslased.

Uuringus vaadeldi ka kurjategijate tausta. Tähelepanu pöörati peamiselt sellele, kas isik oli varem karistatud, kas tal oli pere, kas tal oli probleeme alkoholiga ja milline haridus tal oli. Taustainformatsioon oli saadud ainult 235 rikkuja kohta 739-st. Uuring näitab, et 37% rikkujatest omasid varasemaid karistusi. Varasemateks tegudeks olid vargused, narkootiliste ainetega seotud rikkumised, vägivalla kuriteod ja seksuaalkuriteod. 11% rikkujatest oli eelnevalt kandnud ka vanglakaristust. Väike protsent oli selliseid rikkujaid, kes olid suhtes või omasid lapsi. Romantilises suhtes oli 11% rikkujatest ja 8% kurjategijatel oli laps. Uuring kajastab, et 4% rikkujatest olid vaimselt ebastabiilsed ning 4% pahuksis alkoholiga. 6% kurjategijatest ei olnud oma kooliteed lõpule viinud.

Erinevaid juhtumeid oli kokku 223, nendest 210 oli toime pandud erinevate gruppide poolt. Uuringu valimis leidis seitse gruppi, kes pani toime rohkem kui ühe kuriteo. Grupi suurus algas kahest ja lõppes kolmeteistkümnega liikmega. Üheteist või kaheteist liikmelisi grupe valimis ei olnud. Keskmine grupi suurus oli kolm inimest, kuid kõige sagedasem liikmete arv oli kaks inimest (37%).

223 juhtumis oli kokku 252 kannatanut. Ohvrite arv varieerus ühe ja kolme vahel, kuid keskmine kannatanute arv ühe juhtumi kohta oli üks. Selgus, et enamus neist olid naised. Meessoost ohvreid oli vaadeldud juhtumites kõigest kolm. Ohvrite vanust vaadates selgus, et nende keskmiseks vanuseks oli 20 eluaastat. 68% ohvritest oli alla 21 eluaastat vana. Ainult 4% kannatanutest olid lapsed vanuses 13 või noorem. Nende arvude põhjal saab teha järelduse, et grupiviisilise vägistamise ohvriks langevad üldiselt noored naised.

Juhtumeid uurides tehti selgeks kolm peamist viisi, kuidas ründajad ohvrile või ohvritele lähenevad. Esimeseks mooduseks oli üllatusrünnakud (ingl. k surprise attack), kus ohvrile läheneti ootamatult ja äkiliselt. Teiseks lähenemise viisiks oli enesekindel lähenemine (ingl. k confidence approach), kus tavaliselt küsiti ohvrilt midagi või sõbralikult tutvustati ennast. Viimaseks viisiks oli äkkrünnak (ingl. k blitz attack), kus ohvriga kohtudes kohe kasutati vägivalda, et ta kiiresti oma võimu alla saada. Need lähenemise liigid ei esinenud alati üksinda. Oli juhtumeid, kus alguses kasutati enesekindlat lähenemist, kuid siis ähvardati relva või muu esemega ehk kasutati äkkrünnakut. Uuringus järeldatakse, et lähenemisviis on seotud ohvri ja ründajate omavahelise suhtega. Kui nad teadsid üksteist, siis kasutati pigem enesekindlat lähenemisvõtet.

Uuringus peeti oluliseks uurida ka ohvrile lähenemise kohta. Kõige sagedasem koht, kus ründajad ohvrile lähenesid oli väljas näiteks tänaval, pargis või tee ääres (70%). 16% juhtudel lähenesid ründajad ohvrile kui ta oli mõnes sotsiaalses kohas, näiteks ööklubides või baarides. 11% juhtumitel läheneti ohvrile tema kodus või kodu vahetus läheduses.

Vägistamine pandi toime siseruumides 51% juhtudel. Ründajatele on kuriteo toimepanemiseks oluline eraldatud koht. Ka uuringus tuli välja, et 70% juhtudel viidi ohver lähenemise kohast mujale eraldatud kohta, et toime panna vägistamine. Selleks kohaks võib olla ohvri või mõne grupiliikme elukoht, mõni kõrvaltänav või kõrvaltee.

Uuringus vaadeldi ka ründajate seksuaalset käitumist vägistamise ajal. Selgus, et 93% juhtudel vägistati ohvrit vaginaalselt. Paljudel juhtudel ründajad ei piirdunud ainult vaginaalse vahekorraga, vaid sundisid ohvrit astuma seksuaalsesse vahekorda ka anaalselt (20%) ja oraalselt (40%). 4% juhtudel vägistati ohvrit mingi esemega. Seksuaalse käitumise all vaadati veel ohvri tahte vastast suudlemist (13%), tema silitamist (14%) ja seksuaalsete kommentaaride tegemist (10%)

Enamus juhtudel kasutasid ründajad ohvri peal vägivalda. Vägivalda kasutati peamiselt niikaua kui see oli vajalik, et ohvrit oma kontrolli alla saada. 36% gruppidest kasutasid rünnaku ajal vägivalda vaid ühel korral ja 28% kasutasid vägivalda mitmel korral. Vägivalla kasutamine on uuringus jagatud raskusastmete järgi. Kõige raskem vägivalla tase võis lõppeda isiku surmaga. Nendeks eluohtlikeks tegudeks on kägistamine, mida kasutati 14% juhtudel, tulistamine (9%), terava esemega vigastuste tekitamine (8%), tõmbi esemega vigastuste tekitamine (8%), uputamine (2%) ja lämmatamine (2%). Natuke kergemad vägivallategudeks on peksmine (26%), kõrvakiilu andmine (7%), löömine (6%) ja

hammustamine (3%). Kõige kergemaks vägivalda vormiks on verbaalne vägivald. Nendeks tegudeks on solvamine ja ohvri alandamine, mida pandi toime 9% juhtudel.

Relva kasutati 52% juhtudel. Relv oli enamjaolt võetud selleks, et ohvrit kontrollida. Kasutatavateks relvadeks olid noad, tulirelvad ja tõmbid esemed. Esines ka juhtumeid, kus ohvrile viga tegemiseks kasutati tema enda või ründaja riideid. Rohkem kasutati relvi nendes juhtumites, kus ohver ja ründajad olid enne üksteisele võõrad.

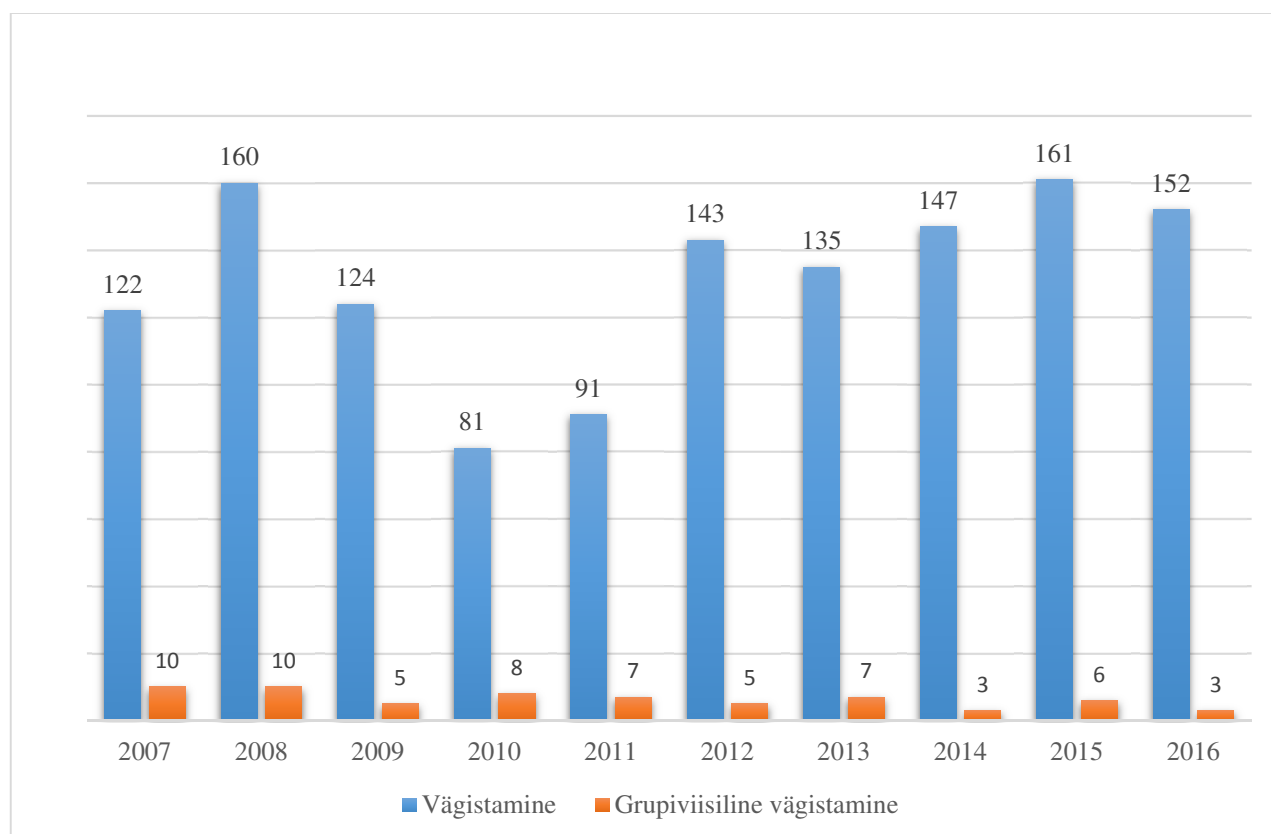
Uuringus pöörati tähelepanu ka ohvri käitumisele rünnaku ajal. Ohvrid avaldasid vastupanu nii füüsiliselt kui ka verbaalselt. Kõige rohkem rüüseli ründajaga (31%) ja kajuti appi (25%). 22% ohvritest palusid, et talle midagi ei tehtaks ja 13% nutsid. Kõigest 18% keeldus ründajatega koostööd tegemast, mis on autori arvates väga üllatav. Leidus üksikuid juhtumeid, kus prooviti ründajaid solvata või neid uskuma panna, et tal on mõni suguhaigus.

Juhtumite uurimisel on oluline vaadata ka seda, mis toimus pärast vägistamise toime panemist. Uuringus täheldati, et 49% juhtudel lasid ründajad ohvril lihtsalt ära minna. Üllataval kombel lõppes vägistamine surmaga 22% juhtudel, mis on 48 juhtumit. Juhtumite seas oli ka selliseid, kus ohver põgenes ründajate käest ära (11%). Ohver päästeti kõigest 8% juhtudel. Samuti oli ka paar sellist juhtumit, kus taheti ohver tappa, kuid mingil põhjusel see neil ei õnnestunud.

3. GRUPIVIISILISTE VÄGISTAMISTE UURIMUS EESTIS

3.1 Seksuaalkuritegude dünaamika ajavahemikul 2007-2016

Kuritegevuse statistikat haldab Eestis Justiitsministeerium. Justiitsministeerium avaldab igal aastal raamatu, milles tuuakse välja eelneva aasta kuritegevuse statistika. Põhjalikumad statistikat vägistamiste kohta küsis autor Justiitsministeeriumist. Kriminoloogid Traat ja Markina (2005, lk 35) on kutsunud üles vägistamiste statistikasse ettevaatlikult suhtuma, kuna selliste kuritegude puhul on tegemist ühe kõrgeima latentsusastmega kuriteoliigiga. Väga suur arv vägistamise juhtumeid ei jõuagi politseisse.

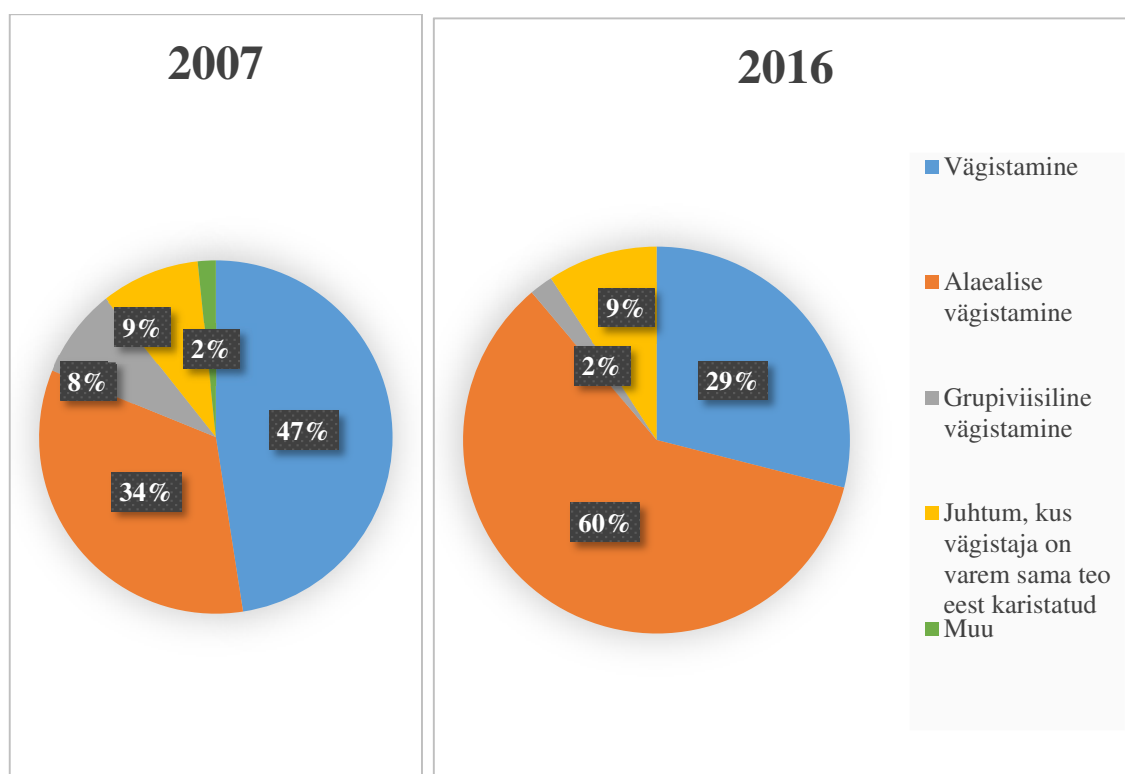

Joonis 1. Registreeritud vägistamiste ja grupiviisiliste vägistamiste dünaamika aastatel 2007... 2016 (Justiitsministeerium, 2017, autori koostatud)

Joonis 1 näitab, kuidas on Eestis registreeritud vägistamiste arv kümne aasta jooksul kõikunud. Kõige rohkem registreeriti antud kuritegu aastatel 2008 ja 2015, kus selleks arvuks oli vastavalt 160 ja 161. Kõige vähem registreeriti vägistamise juhtumeid aastal 2010, milleks oli 81. Sellest järgmisel aastal 2011 registreerimiste arv suurenes kümne

võrra ning aastal 2012 tegi registreeritud vägistamiste arv veel suurema tõusu ning tõusis 52 võrra. Eelmisel aastal oli registreeritud vägistamiste arv 152, mis on 9 võrra madalam kui üle-eelmisel aastal 2015.

Joonis 1 annab ka ülevaate sellest, kui palju on Eestis kümne aasta jooksul registreeritud grupiviisilisi vägistamisi. Kõige rohkem on neid registreeritud aastatel 2007 ja 2008, kus see arv oli 10. Aastate lõikes on registreerimiste arv kõikunud kümne ja kolme vahel. Aastal 2014 registreeriti rekordiliselt vähe grupiviisilisi vägistamisi, selleks arvuks oli 3. Sellest järgmisel aastal 2015 arv jällegi kasvas ja seda kolme võrra. Eelmisel aastal registreeritud grupiviisiliste vägistamiste arv langes uuesti kolme peale.

Joonis 2. Aastatel 2007 ja 2016 registreeritud vägistamise kuriteod Karistusseadustik § 141 järgi (Justiitsministeerium, 2017a, autori koostatud)

Joonisel 1 on näha, et 2007. aastal registreeriti 122 vägistamisjuhtumit. Joonis 2 näitab seda, et nendest juhtumitest 34% oli toime pandud noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes. 47% registreeritud juhtumitest ei omanud vägistamise koosseisu vaadates raskendavaid asjaolusid. Grupiviisilisi vägistamisi oli sellel aastal 8% registreeritud vägistamise arvust. 9% oli selliseid juhtumeid, kus tegu oli toime pandud sellise isiku poolt,

kes oli varem toime pannud sama teo. 2% oli selliseid juhtumeid, kus kannatanule tekitati raske tervisekahjustus, viidi enesetapuni või selle katseni.

Joonisel 1 on näha, et 2016. aastal registreeriti 152 vägistamisjuhtumit. Joonis 2 kajastab, et nendest juhtumitest 60% oli toime pandud noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes. Seda sorti kuriteo registreerimise osakaal on tunduvalt madalam 2007 aastal. 2007 oli registreeritud juhtumite arv 41 (34% aasta koguarvust) ja 2016. aastal 91 (60% aasta koguarvust). Vägistamist ilma tegu raskendava asjaoluta registreeriti 2016. aastal 29%, mis on tunduvalt madalam kui aastal 2007. Juhtumite, kus teo pani toime varasemalt sama teo eest karistatud isik, osakaal oli sama kahel võrreldaval aastal ehk 9%. Grupiviisilisi vägistamisi oli 2016. aastal 2% registreeritud vägistamistest. 2016 aastal ei registreeritud ühtegi juhtumit, kus kannatanule oleks tekitatud raske tervisekahjustus, viidud ta enesetapuni või selle katseni.

Nii jooniselt 1 kui ka jooniselt 2 on näha, et grupiviisiliste vägistamiste osakaal seksuaalkuritegude seas on küllaltki väike.

3.2 Juhtumiuuring

Käesoleva lõputöö uurimismeetodiks on juhtumiuuring. Juhtumiuuringu peamiseks objektiks on üksikjuhtumid või mitmed üksikjuhtumid. Juhtumiuuringu puhul keskendutakse konkreetse juhtumi kontekstile ning kogutakse nii kvalitatiivseid kui kvantitatiivseid andmeid. (Virkus, 2010)

Juhtumiuuringut kasutatakse siis, kui soovitakse mingisugusest nähtusest saada detailset ja sügavuti minevat pilti, uurida mõnda ainulaadset ja väheuuritud juhtumit või olukorda. Juhtumiuuring võimaldab lugejal saada juhtumitest detailne ettekujutus. (Kuusk, 2006, lk 4-5)

Autor analüüsib toimikuid, kus on süüdimõistev otsus tehtud Karistusseadustik § 141 lõige 2 punkt 2 alusel. Kuna sellel alusel süüdimõistvaid kohtuotsuseid on vähe, siis analüüsib autor Eesti grupiviisiliste vägistajate kohtutoimikuid kõigis neljas maakohtus. Töö eesmärgi saavutamiseks kasutab autor kvalitatiivseid meetodeid.

Juhtumiuuringus analüüsis autor neljas kohtutoimikus ja ühes kohtuotsuses kirjeldatavaid juhtumeid. Toimikuid sai autor lugeda Liivalaia kohtumajas, Pärnu kohtumajas, Tartu

kohtumajas ja Valga kohtumajas. Toimikuga tutvumiseks pidi autor selleks loa saama kohtuasja menetlenud kohtunikult. Kuna ühe toimikuga tutvumiseks autor luba ei saanud, siis luges autor kohtuotsust Riigiteatajast.

Autor täheldas, et praegune kohtutoimikute süsteem ei ole tarbija sõbralik. Igas maakohtus on erinev toimikute kätte saamise süsteem. Kuna arhiivides on toimikute arv väga suur, siis maakohtud soovivad saada täpseid kohtulahendite numbreid. Kohtulahendite numbreid sai autor otsida riigiteataja kodulehelt, seal aga ei pruugi kõiki kohtuotsuseid olla.

Juhtum 1 toimus 2012. aastal ühes Eesti vanglas, kus kaks meeskinnipeetavat sundisid kahte teist meessoost vangi astuma oraalset seksuaalsesse vahekoda. Selleks, et oleks parem jälgida annab autor ründajatele nimed A1 ja A2 ning ohvritele nimed B1 ja B2.

Motiiv, miks A1 rünnakut toime panna oli, kuna tema kohta levitati vanglas kuulujutte. Kuulujuttude levitajaks oli väidetavalt B1 ning selle sisuks oli, et A1 on oma vennaga seksuaalses vahekorras olnud. (Kohtutoimik 1-12-8747)

Vanglas on au väga olulisel kohal ja kui keegi seda riivab, siis tuntakse vajadust ennast tõestada ja oma au kaitsta. Ka antud juhtumis A1 tundis, et kuulujutte levitanud B1 riivas tema au ning soovis selle eest temale kätte maksta.

Olukord algas sellega kui B1 ja B2 kutsuti ühte kambrisse. Selles kambris oli peale nende veel neli kinnipeetavat. Alguses oli kõik rahulik ja räägiti niisama juttu, kuid ühel hetkel hakkas A1 B1-lt aru pärima, et miks ta tema kohta kuulujutte levitab. B1 väitis, et tema ei ole neid kuulujutte levitanud, mille peale A1 vihastas. Selle peale A1 käskis B2-l püksid jalast ära võtta ja B1-le oma suguelud suhu panna. B2 keeldus seda tegemast, mille peale A1 ähvardas teda füüsilise valuga. B2 jätkuvalt keeldus oma pükse ära võtmast. Selle peale sekkus A2 ja tõmbas ise B2-l püksid alla ning lükkas ta B1 poole. Selle peale B1 keeras oma pea ära. Siis lõi A1 B1-te rusikaga vastu rindkeret ning ähvardas veel jõhkrama vägivallaga, kui ta peaks pea uuesti ära keerama. (Kohtutoimik 1-12-8747)

Antud juhtumis oli pealgatajaks A1. A2 otseselt kumbagi ohvrit ei ähvardanud, kuid korrutas pidevalt A1-e sõnu ning õhutades teda sellega. A1 tahtis ennast teiste ees tõestada selle teoga. Samuti andis talle julgust ja tahet juurde A2 õhutamise ja aktiivne toetus tema teole. Teised kaks kambris olijat nägid toimuvat, kuid tegelesid oma asjadega. Nende käitumine näitas ükskõiksust kahe ohvri vastu või siis hirmu toimepanijate ees. Autor arvab, et mentaliteet „kõik, mis mind otseselt ei puuduta, ei ole minu asi“ on vanglates laialt

levinud. Seda näitab ka see, et ühel hetkel teo toimepanemise ajal, tuli veel üks kinnipeetav sinna kambrisse ja nähes, mis toimub ütles: „Mingid haiged olete.“ Peale seda lahkus ta kambrist ning ei rääkinud seal toimuvast mitte kellelegi.

A2 tõuklemise ja A1 ähvardamise käigus puutus B2-e suguelund B1 nägu. Selle peale hakkas B1 nutma. A1 tegi selle kõige üle nalja ja hakkas teistele kinnipeetavatele kuulutama, mis oli juhtunud. Siis küsis A1 B1-lt, et kas ta sai oma õppetunni kätte ning ähvardas, et ta juhtumust vangivalvuritele ei räägiks. Peale seda lasti B1 ja B2 minema. (Kohtutoimik 1-12-8747)

B1 oli suure pinge all ning kui B2 suguelund tema nägu puudutas, siis ta enam ei suutnud ennast vaos hoida ning hakkas nutma. Selline tegu on väga alandav, eriti veel kui mitu inimest seda pealt näeb. A1 tahtmine oligi alandada B1-e ning selle ta ka saavutas. Selline tegu tähendab vanglas, et B1 on nüüd alamklassist ja temaga ei suhtle enam keegi. Antud juhtumis lasid kurjategijad ohvritel minna, kuid tingimusel, et nad sellest ei räägi. Ründajad tahavad oma teo nii maha vaikida. Hiljem kui kuriteoavaldus oli esitatud, proovisid A1 ja A2 mõjutada mõlemat ohvrit, et nad avalduse tagasi võtaks. Ka samas kambris olnud kaks pealtnägijat alguses ei julgenud õigeid ütlusi anda, kuna kartsid hilisemat kättemaksu A1 ja A2 poolt.

Vanglates käib tihti võimuvõitlus ja kujunevad välja ranged hierarhiad. Osad vangid võitlevad oma staatuse tõusu eest ja teised võitlevad kaasvangide staatuse langetamise eest. Samuti võivad kujuneda välja kindlad inimesed, kes langevad pidevalt kiusamise ja alandamise ohvriks. Juhtumis oli selliseks inimeseks B2. Ta ei olnud tegelikult A1 süüdistustega seotud. A1 eesmärk oli alandada B1-e ning tema staatust teiste vangide ees vähendada.

Juhtum 2 toimus 2010. aastal, kui kaks meest vägistasid ühise joomingu käigus nendega olnud naisterahva. Selleks, et oleks parem jälgida annab autor ründajatele nimed C1 ja C2 ning ohvrile nime D.

C1, C2 ja D tarvitasid koos alkoholi. Seltskonnas kõik teadsid üksteist. D tarvitas alkoholi seltskonnas kõige vähem. Nähes, et D ei joo alkoholi sama palju kui tema, pakkus C1 naisele oma jooki. D maitstes seda, kuid sülitas selle kiiresti välja, kuna talle ei meeldinud joogi maitse. C1 ärritus selle peale ja päris naise käest, et miks see talle ei sobinud. D

vastas, et see jook ei meeldi talle ning tõusis püsti ja suundus korteri rõdu suunas, et seal suitsu teha. (Kohtutoimik 1-11-5259)

Alkoholijoobes inimesed on tundlikumad ja ärrituvad kergemini kui kained inimesed. Samuti kiputakse erinevates olukordades kergesti üle pingutama. Tihtipeale saab lihtsast erimeelsusest suur probleem.

Selleks, et rõduni jõuda pidi D liikuma läbi magamistoa. Kui D magamistuppa jõudis, järgnes C1 talle ja võttis talt ümbert kinni ning suudles teda. Esialgu suudles D teda vastu, kuid siis lükkas C1 ta madratsile ning hakkas tal pükse jalast võtma. Siis lükkas D C1-e enda pealt maha ning tahtis ära minna, kuid C1 ähvardas teda selle peale lüüa. C1 oli D-ga sugulises vahekorras vaatamata naise nutule ja palumisele. Peale seda sunniti ohvrit astuma vahekorda ka oraalselt. Viimaks lubas C1 D-l riided selga panna ja rõdule suitsu tegema minna. (Kohtutoimik 1-11-5259)

C1 oli ärritunud D peale ja kasutas ära võimalust kui naine rõdu peale suundus. Alguses tahtis ta meelitada naist vahekorda astuma, kuid kui ta keeldus, siis C1 kasutas ära oma jõudu ning sundis naist tegema mida tahab. C1 ei teinud väljagi D protestist. D oli alguses nõus C1 suudlema, kuid seksuaalsesse vahekorda ta astuda ei soovinud. Ta näitas üles oma vastumeelt proovides mees enda pealt ära tõugata. Füüsilise vastupanu lõpetas ta sellepärast, kuna talle tundusid C1 ähvardused tõsised ja reaalsed. D kartis, et mees lööb teda.

Olukord rahunes veidikeseks, kuni C1 jällegi ärritus millegi peale ning kiskus D-l uuesti riided seljast. Nüüd lõi C1 naist kätega näkku, jalaga kõhtu ning süüdistas teda valetamises ja politseis kaebamas käimises. Peale seda käskis C1 D-l oma suguelundi suhu võtta. Siis kutsus C1 C2-e, kes astus ohvriga seksuaalsesse vahekorda. Mõlemad ründajad olid naisega kordamööda vahekorras anaalselt ja vaginaalselt. (Kohtutoimik 1-11-5259)

Antud juhtumi puhul oli domineerivaks grupi liikmeks C1. C2 kasutas võimalust astuda vahekorda kui C1 selleks loa andis. Ründajad ähvardasid nii D elu ja tervist kui ka tema lapse oma. Sellega oli kannatanu kaitsetahe maha surutud. Ründajad ei teinud naise passiivsest protestist, kui ta nuttis ja üritas kätega eemale tõugata, väljagi.

D-le suruti tuppe veel rusikas ja natuke hiljem ka majapidamispaberi hoidja. Naise protestist kumbki meestest välja ei teinud. Pärast ähvardati D-d, et kui ta politseisse läheb, siis ta tapetakse. Ohver jäi sinna korterisse, kuni tal hakkas nii tugev verejooks, et C2

helistas kiirabisse. D-l kästi arstidele valetada ja öelda, et selline verejooks hakkas pärast tavalist seksuaalvahekorda. Esialgu ohver rääkiski nii nagu kästi, kuid arstid nägid vigastuste tõsidust ning said D hiljem tõtt rääkima. Hiljem mõlemad ründajad ei tunnistanud ennast süüdi ja väitsid, et kõike tehti D nõusolekul. (Kohtutoimik 1-11-5259)

Antud juhul taheti ohvrit veelgi enam alandada ja sellepärast kasutati vägistamisel ka juhuslikult ettesattunud esemeid. Vaikima sunniti ohvrit ähvardades. C2 puhul ilmneb antud juhtumis ka empaatilisem pool, kui ta helistab naise tervise pärast kiirabisse. Kuid jällegi kästakse naisel juhtunu kohta valetada, et oma tegu varjata.

Antud juhtumi puhul viis ühine alkoholi tarvitamine tülini, mis omakorda viis grupiviisilise vägistamiseni. On selgelt näha, et üks meestest oli domineerivam pool. Alguses vägistas C1 ohvrit üksi ja siis hiljem pakkus ka C2-le võimalust ohvrit vägistada. Ohvrit alandati nii füüsiliselt kui ka verbaalselt.

Juhtum 3 leidis aset 2003. aastal, kui grupp mehi hoidsid üheksa päeva tahte vastaselt kinni ühte naisterahvast. Selle aja jooksul vägistati ohvrit korduvalt grupi liikmete poolt.

Ohver oli parajasti kodus, kui tema juurde tuli tuttav meesterahvas ning kutsus teda endaga kaasa. Kuna naine oli mehele võlgu, siis nõustus ta kaasa minema lootes, et võlga tagasi ei nõuta. Ohver viidi temale tundmatusse korterisse ja pandi sinna ühte tuppa luku taha. Mõne aja pärast lasti ta sealt toast välja ning viidi auto peale. Autos oli peale teda veel neli meest, keda ohver samuti teadis. Naine viidi autoga metsa äärde, kus kästi autost välja tulla ning metsa sisse kõndida. Talle järgnesid veel kaks meest. Jõudnud sügavamale metsa andis üks meestest korralduse riided seljast võtta. Selleks hetkeks oli ohver juba väga hirmul ning ei julgenud neile vastu hakata ja võttis oma riided seljast. Üks meestest sidus naise teibiga ümber puu. Mõlemad mehed lahkusid ning jätsid alasti naise puu külge. (Kohtutoimik 1-05-412)

Antud juhtumis läks ohver vabatahtlikult kaasa. Ta teadis seda inimest ning oli talle ka võlgu ja seetõttu oli nõus kaasa minema. Ohver ei osanud sellel hetkel midagi halba karta. Mehed näitasid oma jõudu ja üleolekut viies naise metsa. Sidudes ta puu külge saavutasid nad naise üle kontrolli.

Ohver jäeti üksi puu külge umbes kümneks minutiks, siis tulid need samad mehed tagasi ja sidusid ta lahti. Naine viidi auto juurde tagasi ning kästi sisse istuda ilma riideid selga

panemata. Edasi sõideti ühe teise maja juurde ning naine viidi selle keldrisse. Keldris seoti ohver tooli külge, kaeti suu kinni ning siis jäeti sinna üks. Naisel õnnestus ennast tooli küljest lahti saada, kuid põgeneda ta ei julgenud. Ta läks keldrist välja ja sattus maja elutuppa, kus kaks võõrast meest vaatasid telekat. Naine istus nende kõrvale ja hakkas samuti telekat vaatama. (Kohtutoimik 1-05-412)

Mehed demonstreerisid oma võimu tema üle ja näitasid, et nad saavad teha, mida tahavad. Selleks, et teda veelgi rohkem alandada ei lubatud tal pärast puu küljest lahti saamist riideid selga panna. Meestel oli kogu tegevus läbi mõeldud ja planeeritud, sest edasi viidi ohver järgmisesse majja ning seal jäid kaks meest valvesse. Naine seoti kinni, et tema põgenemist vältida, kuid kui tal õnnestus ennast lahti teha, siis oli ohver meeltesegaduses ja kartis niivõrd palju, et ta isegi ei üritanud majast lahkuda. Ta arvas, et kui ta ka põgeneks, siis oleks ta naganii uuesti kätte saadud.

Järgmisel hommikul tulid naise metsa viinud mehed tagasi koos veel kahe mehega. Ohver teadis kõiki neid mehi. Oli selgelt näha, et mehed olid alkoholi tarvitanud. Üks neist lõi naist korduvalt ja siis sunniti teda oraalselt rahuldama viite meest. Kuues mees oli liiga palju alkoholi tarvitanud ja teda rahuldama naine ei pidanud. (Kohtutoimik 1-05-412)

Järgmisel päeval tagasi majja tulnud mehed olid tarvitanud kõvasti alkoholi. Alkoholi joomine muutis nad agressiivsemaks ja nende tahe naist alandada ainult süvenes. Naise tahe vastu hakata suruti füüsilise jõuga veelgi enam maha. Üks meestest oli alkoholi niivõrd palju tarbinud, et ta ei olnud enam adekvaatne.

Samal hommikul viidi naine autoga järgmise grupiliikme elukohta ning ka seal pandi ta ühte tuppa kinni. Naine oli kaks päeva seal toas kinni ning temalt nõuti pidevalt raha. Ohver oli seal toas väga kehvades tingimustes, oma hädad pidi ta tegema ämbrisse ning süüa anti kord päevas ja seda väga väikestes kogustes. Nende päevade jooksul käis üks meestest naist igal õhtul vägistamas. Ohver kartis teda väga, kuna ta kasutas pidevalt füüsilist vägivalda. (Kohtutoimik 1-05-412)

Ohver viibis kinni hoitud aja jooksul kolmes erinevas majas. Majad olid kõik erinevate grupiliikmete omad. Ohvri asukoha vahetamist on raske põhjendada. Üheks põhjuseks võib olla koha sobimatus, näiteks suurem oht pealtnägijatele või lihtsalt mugavus. Naiselt nõuti raha, et ta oma võla tagasi maksaks, kuid selleks võimalust talle ei antud. Naise elutingimused majas olid äärmiselt kehvad. Kinni hoidjad suhtusid ohvrise ükskõikselt ning võimaldasid talle vaid hädavajaliku. Kui enamus grupiliikmetest käisid ohvrit

vägistamas mõned korrad, siis üks meestest sundis ohvrit iga päev olema temaga seksuaalses vahekorras. Naine kartis teda kõige rohkem, kuna ta oli väga vägivaldne ja äkiline.

Ohver oli seal majas kinni veel mitu päeva. Vahel kästi tal kööki minna, kus sunniti teda viina jooma. Nende päevade jooksul käidi naist korduvalt vägistamas erinevate meeste poolt ning samuti kasutati ta peal korduvalt füüsilist vägivalda. Iga kord füüsilist jõudu ei kasutatud, vaid piirduti ohvri ähvardamisega. Ühel korral käisid naist vägistamas kolm meest korraga. Naist sunniti olema vahekorras nii vaginaalselt, oraalselt kui ka anaalselt. (Kohtutoimik 1-05-412)

Juhtumis ründajad ei pidanud iga kord kasutama füüsilist vägivalda. Ohver oli niivõrd hirmul, et tema vastupanu murdmiseks piisas vaid vägivallaga ähvardamisest.

Nende päevade jooksul, kus ohver oli majas kinni, valvas teda kogu aeg üks meestest ning üks grupi liikmetest käis seal ka iga päev. Ühel korral kästi naisel helistada oma emale ja öelda, et ta on Pärnus. Naist vägistati ka esemetega- kahel korral suruti talle plastpudel pärakusse. Ühel korral sunniti naist tegema pliidi peal striptiisi. Enne naise vabastamist ähvardati teda, et kui politseile toimunust teatab, siis maetakse ta karjääri. (Kohtutoimik 1-05-412)

Ohvrit hoiti kinni kokku üheksa päeva. Majades olles oli ta pideva valve all, et ta ära ei põgeneks. Maja omanik oli kõik need päevad seal ohvrit valvamas. Kuna ohver oli ründajate juures kinni mitu päeva, siis selleks, et ohvrit otsima ei hakataks kästi tal oma emale helistada. Naisel kästi rääkida oma emale usutav lugu sellest, kus ta parasjagu viibib. Ohvri alandamiseks kasutati tema vägistamisel ka esemeid ning sunniti tegema striptiisi pliidi peal. Enne vabastamist ähvardati ohvrit tappa juhul kui ta peaks kellelegi juhtunust rääkima.

Vaadates rünnaku kulgemist, on alus arvata, et antud juhtumis oli rünnak ette planeeritud. Grupis kujunes välja ka üks liider. Liider vägistas ohvrit iga päev, tema oli ka see, kes kasutas kõige rohkem vägivalda. Ohver viidi erinevate grupi liikmete majadesse, et teda kõigest eraldada. Ohver valiti selle seetõttu, et ta oli ühele grupiliikmele võlg. Võib arvata, et rünnaku eesmärgiks oligi ohvrit hirmutada, et võlga ei jäeta tasumata. Selle kinni hoitud aja jooksul alandati ohvrit pidevalt.

Juhtum 4 toimus 2011. aastal, kui kolm meest vägistasid nende jaoks võõra naisterahva.

Juhtum leidis aset öisel ajal, kui üks naisterahvas lahkus kodust, et minna tanklasse suitsu ostma. Teel tanklasse nägi ta tänaval kolme meesterahvast, kes tegid suitsu ning olid silmnähtavalt joobes. Naine otsustas nende juurde minna ja endale ka suitsu küsida. Naine kõnetas mehi sõidutee ääres. Küsimise peale andiski üks meestest talle suitsu. Alguses räägiti rahulikult juttu, aga kui naine lahkuda tahtis ei lubatud teda enam ära. Üks meestest haaras naisel tuharatest ja rindadest ning ütles, et suitsu eest on tarvis tasuda ka. Sellel hetkel kedagi teist tänaval ei olnud. (Kohtutoimik 1-08-14703)

Kuna juhtum leidis aset öösel, siis ei olnud tänaval ka kedagi, kes oleks juhtunut pealt näinud. Grupp nägi, et tänaval ei ole kedagi ning seetõttu käitusid ohvriga julgemalt ja agressiivsemalt. Kõik grupi liikmed olid tarvitanud alkoholi ja nende käitumine oli ettearvamatu ja äkiline. Naisele suitsu andmine andis neile enda arust õiguse midagi temalt vastu saada.

Grupp otsustas, et naine peab suitsu eest tasuma nende seksuaalse rahuldamisega. Talt võeti tugevalt käest kinni ning taheti kusagile varjatumasse kohta minna. Selleks, et naine nendega võitluseta kaasa tuleks ja karjuma ei hakkaks, ähvardasid nad teda lüüa. Naine kartis kolme meest ning läks nendega kaasa. (Kohtutoimik 1-08-14703)

Selleks, et naist oma kontrolli alla saada, ähvardati teda. Ohver nägi, et kedagi ümbruses ei ole ning tal ei olegi lootust pääseda ja seetõttu ei hakanud ka rohkem vastu. Selleks, et naist vägistada vajas grupp eraldatud kohta. Sellise koha otsimisel prooviti vahelejäämise risk võimalikult väikeseks muuta.

Naine tiriti ühe kortermaja keldriruumi sissepääsu juurde, mis oli tänavast veidi varjatud koht. Seal kästi naisel kõiki grupiliikmeid oraalset rahuldada. Jätkusid ka ähvardused, et kui ei tee, mida käsivad, siis peksavad läbi. Ohver vastupanu ei osutanud, kuna kartis haiget saada. Mehed andsid kordamööda oma suguelundit naisele suhu. (Kohtutoimik 1-08-14703)

Grupi jaoks oli keldriruumi sissepääs piisavalt varjatud koht, et naist seal seksuaalselt rünnata. Pimedal ajal tänavavalgustuse puudumisel on sellised kohad küllaltki varjatud. Naist jätkuvalt ähvardati ja kästi teha kõik mida nad tahavad. Ohver lootis, et kui ta teeb seda kõike, mis nad käsivad, siis lõpuks lastakse tal rahus minna.

Selline tegevus kestis kuskil 10 minutit, siis otsustati seal lahkuda koos ohvriga. Naiselt võeti taaskord tugevalt käevarrest kinni ning seejärel talutati teisel tärnaval oleva kortermaja keldriruumi sissepääsu juurde. Seal kästi naisel riided seljast võtta. Ohver tegi mis kästi, kuna kartis kõiki mehi. Ründajad ähvardasid naist ka tappa. Üks meestest astus ohvriga seksuaalsesse vahekorda, samal ajal kui teised kaks sundisid neid rahuldama oraalset. Naist süüdistati korduvalt saamatuses mehi rahuldada. Sealne tegevus kestis kuskil 20 minutit ja siis otsustati taaskord asukohta muuta. (Kohtutoimik 1-08-14703)

Ühel hetkel ründajad ei tundnud ennast seal kohas enam kindlalt ning kartsid, et keegi satub neile ikkagi peale ja sellepärast otsustati asukota vahetada. Ohver ei osutanud ka nüüd liikumisel vastupanu, kuna hirm nende meeste ees oli sedavõrd suur. Grupp aga paremat kohta ei leidnud ning ohver sunniti jällegi ühe maja keldriruumi sissepääsu juurde. See uus koht oli väga sarnane eelmisega. Seekord olid ründajad agressiivsemad ja ähvardasid naist tappa. Taaskord leidis ründajate grupp, et valitud asukoht ei ole piisavalt mugav ja privaatne.

Grupp tahtis ohvriga asukohta vahetada, aga nad ei teadnud kuhu minna. Tänaval tehti koos suitsu ja mõeldi edasist plaani välja. Siis aga pakkus ohver ise välja, et nad võiksid minna ühte lähedal asuvasse korterisse, mis kuulub talle. Meestele tundus see väga hea idee. Nad küsisid, et kas ta elab üksi ja naine vastas sellepeale, et elab tõesti üksi. Edasi mindigi ohvri elukohta. Korterrisse jõudes selgus, et see ei olegi tühi. Ohvri korteris viibisid kaks meesterahvast, nendeks oli ohvri elukaaslane ja tema sõber. Mehed küsisid grupiliikmete käest, et mida nad korterist tahavad. Ilma sõnagi lausumata tungiti mõlemale mehele kallale. Grupp tekitas mõlemale mehele raskeid kehavigastusi. Kallaletungi järel kaotasid nii ohvri elukaaslane kui ka tema sõber teadvuse. (Kohtutoimik 1-08-14703)

Ohver kutsus ründajad oma korterisse, sest teadis, et tema elukaaslane ja veel üks inimene on seal. See tundus naisele kui päästerõngas, kuna lootis, et see hirmutab ründajad ära. Ta lootis, et tema elukaaslane päästab ta sellest olukorrast. Sündmus arenes aga hoopis teistmoodi.

Teadvuse kaotanud mehed jäeti ühte tuppa ja ohver tiriti teise tuppa. Üks grupiliikmetest jäi teadvusetuid mehi valvama ja teised kaks vägistasid ohvrit uuesti nii vaginaalselt kui anaalselt. Enda tegevust filmiti ka telefoniga. Pärast vägistamist palus ohver tualetti minna ning seda tal ka lubati, kuid tingimusel, et uks jääb lahti. Seal olles helistas ohver

hädaabisse ja palus abi. Ründajad kuulsid seda kõnet ning siis põgenesid korterist. (Kohtutoimik 1-08-14703)

Vältimaks seda, et üks teadvuse kaotanud meestest üles ärkaks, pandi üks grupi liikmetest mehi valvama. Samal ajal teised vägistasiid ohvrit uuesti ja seekord ka filmisid oma tegevuse. Ohvri viimaseks päästerõngaks oli telefon, mille ta laua pealt kaasa haaras teel tualetti. Tema elukaaslane ning sõber lamasid teadvusetult põrandal. Tualetis ohver helistaski hädaabisse. Esimene kord ta korralikult rääkida ei saanud, sest üks ründajatest vaatas teda. Hädaabi helistas aga tagasi ja seda ründajad juba kuulsid. Kartes vahelejäämist lahkus grupp kiiruga korterist. Ohver aga sai suhelda hädaabiga ning abi paluda.

Rünnak ei olnud antud juhtumise ette planeeritud. Ründajad kasutasid juhust kus üksik naisterahvas pimedal tänaval nende juurde tuli. Grupis ei olnud kindlat liidrit, kuid üks meertest võttis selle rolli kui naine nende juurde tuli. Tema oli see, kes pakkus naisele suitsu ja hiljem tahtis ka vastutasu. Tema ettepanekul toimus ka asukohtade vahetus. Selleks, et grupiviisilist vägistamist toime panna viidi ohver eraldatud kohta. Kuna rünnak ei olnud planeeritud, siis võeti ohvriks üksik ja haavatav naine. Ohvrit alandati nii verbaalselt kui ka füüsiliselt. Tal kästi teha oraalseksi ning solvati. Ka vägistamise filmimist võib lugeda ohvri alandamiseks.

Juhtum 5 toimus 2008. aastal, kui kaks meest vägistasiid nende jaoks võõra naisterahva. Selleks, et oleks parem jälgida annab autor ründajatele nimed E1 ja E2 ning ohvrile nime F.

F kohtus meestega öösel ühe ühiselamu trepikoja juures. Naine nägi mehi esimest korda. Tal oli soov saada ühiselamusse sisse oma sõbra juurde. F pöördus E1 ja E2 poole palvega üks lahti teha, kuna ta ise sisse ei saanud. Mehed olid nõus aitama ja läksid koos naisega ühiselamusse sisse. E1 ja E2 olid mõlemad kained, aga F oli sellel hetkel tugevas joobes. F ei teadnud, kus täpselt tema sõber elab. Mehed ja F liikusid koos viiendale korrusele. Omavahel nad ei rääkinud, kuid F kuulis kuidas mehed tema üle naersid, sest ta oli väga purjus. Ühel hetkel F taipas, et teda ei viidagi oma sõbra juurde. Ta hakkas meestele vastu ja proovis ära minna, kuid tal ei lastud seda teha. E1 ja E2 takistasid teda oma kehaga. Siis hakkasid mehed naist solvama ja alandama ning tirisid ta ühte tuppa. Naise karjetele keegi tähelepanu ei pööranud. (Kohtutoimik 1-12-1215)

Ohver oli väga tugevas joores ja sellepärast ei suutnud ta kohe alguses ohtu tajuda. Kui ta aru sai, et mehed teda tegelikult ei aita, tabas teda paanika. Naine üritas meestest eemalduda, aga oma seisundi tõttu ei olnud ta selleks suuteline. Meestele pakkus naise abitu seisund nalja ja nad otsustasid seda ära kasutada.

F lükati vannituppa. Lükkamise tagajärjel naine kukkus maha. Vannituppa tulid ka E1 ja E2. E1 käskis naisel püksid jalast võtta, kuid F keeldus seda tegemast. Selle peale E1 kordas käsku, kuid saades teisegi eitava vastuse E1 lõi naist näkku. Seal toas viibis veel üks mees, kes E1 ja E2 tegevustes osa ei võtnud. F pöördus selle mehe poole palvega, et ta aitaks teda, kuid mees ei teinud naise palvet kuulmagi. Siis lõi naist ka E2 mitmel korral vastu nägu. (Kohtutoimik 1-12-1215)

Selleks, et naise vastupanu maha suruda kasutati füüsilist vägivalda. Naine proovis veel seksuaalrännakust pääseda ja kõnetas kõrval seisnud meest. See mees ei teinud abipalvest välja ja lasi ründajatel naist vägistada. Kõrval seisnud mees pidas olulisemaks oma sõprussuhet ründajatega, kui ohvri abistamist.

E1 tõmbas naise maast püsti ning tõstis ta pesumasina peale. Siis hakkas E1 tal pükse jalast võtma. F nuttis ja palus, et E1 lõpetaks oma tegevuse. E1 ei teinud seda kuulma ja viis oma suguelundi ohvri tuppe. Kui E1 lõpetas tuli E2 ja astus samuti ohvriga seksuaalsesse vahekorda. Terve selle aja jooksul F nuttis ja palus, aga keegi sellest välja ei teinud. Peale vägistamist F otsis endale midagi selga ja heitis diivanile magama. Alles hommikul lahkus ohver toast. (Kohtutoimik 1-12-1215)

Ohvri nutust ja palumisest kumbki vägistaja välja ei teinud. Ohver oli peale vägistamist nii meeltesegaduses, et ei taibanud sealt ära minna. Talle ei olnud veel kohale jõudnud, mis oli juhtunud.

Antud rünnak ei olnud planeeritud. Ründajad kasutasid ära ohvri abitut seisundit. Ohver oli ükski võõras kohas ning alkoholi joores. Ründajad ka alandasid ohvrid, kuid seda peamiselt verbaalselt naist korduvalt solvates.

Tabel 1. Grupiviisiliste vägistamiste toimepanijate ja ohvrite sotsiaaldemograafilised näitajad juhtumite põhjal (autori koostatud)

Näitajad	Toimepanijad	Ohvid
Sugu:		
• Mees	14	2
• Naine	0	4
Vanus:		
• kuni 20 eluaastat	2	1
• 21 – 30 eluaastat	7	4
• 31 – 40 eluaastat	4	0
• üle 40 eluaastat	1	0
• teadmata	0	1
Kodakondsus:		
• Eesti	13	6
• määratlemata	1	0
Emakeel:		
• eesti keel	9	4
• vene keel	5	2
Haridus:		
• algharidus	3	1
• põhiharidus	8	3
• keskharidus	2	0
• keskeri haridus	1	0
• teadmata	0	2
Töötamine:		
• töötab	2	0
• ei tööta	12	4
• teadmata	0	2
Perekonnaseis:		
• abielus/vabaabielus	2	0
• lahutatud	2	1
• vallaline	8	0
• teadmata	2	5

Tabel 1 näitab, et viies vaadeldud grupiviisilise vägistamise juhtumites oli ründajaid kokku 14. Kõik toimepanijad olid meessoost isikud. Ka Porter ja Alison (2006, pp. 357-379) oma uuringus leidsid, et enamus grupiviisilise vägistamise toimepanijatest on mehed. Kui

vaadata toimepanijate vanust, siis on näha, et kõige enam mehi on vanuseklassis 21 – 30 eluaastat (7). Ka Porteri ja Alisoni (2006, pp. 357-379) uuringust tuli välja, et enamus toimepanijatest on noored ehk alla 30 eluaastat vana. Autori uuritud juhtumites oli kõige noorem toimepanija 19aastane ning kõige vanem 41aastane. 13 rikkujal oli Eesti kodakondsus ja ühel oli kodakondsus määratlemata. 9 mehe emakeel oli eesti keel ja viiel vene keel. Vaadates rikkujate haridustaset, siis selgub, et kaheksal neist oli põhiharidus. See iseloomustab seda, et toimepanijad on enamjaolt madalama haridustasemega. Kõigest kahel oli keskharidus ja ühel keskeri haridus. Selgub, et enamus grupiviisilise vägistamise toimepanijatest olid töötud. Tervelt 12 rikkujat ei omanud kindlat töökohta. Ainult kahel rikkujal oli olemas töökoht. Vaadates toimepanijate perekonnaseisu, siis on näha, et enamus neist olid vallalised (8). 2 rikkujat oli lahutatud ning 2 abielus või vabaabielus. Selgus ka, et ühel rikkujatest oli kolm last ja ühel kaks last. Ka Porter ja Alison (2006, pp. 357-379) selgitasid välja, et suurem osa grupiviisiliste vägistamiste toimepanijatest ei oma püsivat suhet.

Tabel 1 näitab veel, et grupiviisiliste vägistamiste juhtumites oli ohvreid kokku 6. Nende hulgas oli neli naist ja kaks meest. Enamus ohvrite vanus jääb vahemikku 21 – 30 eluaastat (4). Kõige noorem ohver oli 20aastane ja vanim 28aastane. Ühe ohvri puhul ei olnud vanust teada. Porteri ja Alisoni (2006, pp. 357-379) uuringust tuli samuti välja, et ohvriteks on enamasti noored naised. Autor oma uuringus leidis, et kõik ohvrid omasid Eesti kodakondsust, teist nelja emakeel oli eesti keel ja kahe emakeel vene keel. Kolm ohvritest omasid põhiharidust, üks algharidust ja ühe haridustase ei olnud teada. Selgus, et ka ohvrid on enamasti madalama haridustasemega. Neli ohvrit olid töötud. Enamus ohvrite perekonnaseisu kohta informatsiooni ei olnud, küll aga selgus, et üks ohvritest oli lahutatud ning tal oli ka laps.

Tabel 2. Grupiviisilise vägistamise toime pannud gruppide iseloomulikud jooned (autori koostatud)

Tunnus	Näitajad
Grupiliikmete arv:	
• 2 liiget	3
• 3 liiget	1
• 5 liiget	1
Suhe ohvriga:	
• tuttavad	3

• võõrad	2
Eelnevalt kriminaalkorras karistatud ründajad	12

Tabel 2 näitab, et kõige sagedasem grupiliikmete arv on kaks, sarnaselt Porteri ja Alisoni (2006, pp. 357-379) uuringule, kus oli samuti kõige enam neid gruppe, milles oli kaks liiget. Autori uuringus oli kolmel juhtumil ründajateks kaks isikut, ühel korral oli ründajaid 3 ja ühel juhul 5. Vaadates ohvri ja ründajate vahelist suhet, siis selgub, et kolmel juhtumil oli vähemalt üks grupiliikmetest tuttav ohvriga. Kahel juhtumil olid ründajad ja ohvrid omavahel täiesti võõrad. 12 ründajat neljateistkümnest oli eelnevalt kriminaalkorras karistatud. Porter ja Alison (2006, pp. 357-379) leidsid oma uuringus, et nende analüüsitud juhtumites omasid kõigest 37% toimepanijatest varasemat karistust.

Tabel 3. Grupiviisiliste vägistamiste juhtumite mustrid (autori koostatud)

Tunnus	Juhtumite arv
Ligipääs privaatsele kohale	5
Ette planeeritud rünnak	3
Ohvri alandamine	5
Võimalus ohver eraldada	5
Teo varjamine	3

Tabel 3 näitab, et kõigis viies juhtumis oli ründajatel olemas ligipääs privaatsele kohale, kus rünnak toime panna. Kolmel juhul viiest esines sündmuste arengus selliseid tunnuseid, mille alusel võib arvata, et ohvri rünnak oli varem ette planeeritud. Kõigis juhtumites esines ohvri alandamist. Ühel juhul piirdus see solvavate kommentaaride tegemisega, kuid ülejäänud neljal juhul alandati ohvrit ka füüsiliselt. Viiel juhtumil oli ründajatel võimalus ohver eraldada. Kolmel juhul proovisid ründajad oma tegu varjata käskides ohvril valetada ja mitte rääkida kellelegi juhtunust. Nad ähvardasid vastasel juhul nii ohvrile kui ka tema perele viga teha. Ühel juhul ei jõudnud ründajad kannatanut ähvardada, kuna ohver jõudis kutsuda endale abi ja ründajad olid sunnitud kiirustades sündmuskohalt lahkuma. Ühel juhul ründajad lihtsalt ei pidanud vajalikuks ohvrit ähvardada.

Viie analüüsitud juhtumi põhjal loob autor grupiviisilise vägistaja profiili.

Sugu: mees

Vanus: 21-30 eluaastat

Haridus: põhiharidus

Töötamine: töötu

Perekonnaseis: vallaline

Eelnevalt kriminaalkorras karistatud.

3.3 Tulemuste võrdlus 2003 aastal tehtud uuringuga

2003. aastal viis Sirle Budris läbi siiani ainukese uuringu Eestis, mis vaatles grupiviisilisi vägistamisi. S. Budris (2003, lk 4) uuris oma töös 1993 kuni 2002 aastal Eestis toime pandud grupiviisiliste vägistamiste juhtumeid. Uuringus oli juhtumeid kokku 40. Tema töö eesmärgiks oli anda ülevaade grupiviisiliste vägistamiste levikust, nende seaduspärasustest ja dünaamikast.

S.Budris (2003, lk 25-40) leidis oma uuringus, et grupiviisilise vägistamise toimepanijateks on noored vanuses 16 kuni 22 aastat. Selgus, et 70% kurjategijatest olid selles vanuses. Ka autori läbiviidud uuringus selgus, et ründajateks on pigem nooremad inimesed. Nii autori kui ka S.Budrise uuringus oli grupiviisilise vägistamise toimepanijateks enamasti mehed.

Kui autor oma uuringus vaatas toimepanijate eelnevat karistatust, siis selgus, et peaaegu kõik rikkujad olid eelnevalt kriminaalkorras karistatud. S.Budrise (2003, lk 25-40) uuringus oli aga ainult 53% toimepanijatest eelnevalt karistatud.

Autori uuringus oli grupiviisilistele vägistajatele veel iseloomulikuks madal haridustase, töötus ja vallalisus. Ka S.Budris (2003, lk 25-40) oma uuringus täheldas, et grupiviisilisi vägistajaid iseloomustab suhteliselt madal haridustase. Samuti leidis ta, et 72% toimepanijatest olid töötud ning 79% olid vallalised.

S.Budrise (2003, lk 25-40) uuringust selgub, et 59% gruppides oli liikmete arv 2. Ka autori uuringus oli kõige rohkem juhtumeid, kus grupi liikmete arv oli kaks.

Nii autori uuringus kui ka S.Budrise (2003, lk 25-40) uuringus oli grupiviisiliste vägistamiste iseloomulikeks joonteks ohvrite hirmutamine, nende pidev alandamine, ähvardamine ja füüsiline vägivald. Samuti selgus, et enamus juhtumitel tahtsid ründajad oma tegu varjata ning selle saavutamiseks tihti hirmutati ohvreid.

S.Budris (2003, lk 25-40) täheldas, et tema uuringus oli rohkem selliseid juhtumeid, kus grupiviisiline vägistamine oli ette planeeritud. Ka autori uuringu puhul oli rohkem neid juhtumeid, kus võis arvata, et tegemist on etteplaneeritud teoga.

Mõlemad uuringud leidsid, et ründajate jaoks oli oluline privaatse koha olemasolu ning kõigil juhtudel oli ligipääs sellisele kohale ka olemas. Samuti selgus uuringutes, et ründajatel oli olemas võimalus ohver eraldada ja ta viia kohta, kus toime panna grupiviisiline vägistamine.

Sarnaselt autori uuringuga leidis S.Budris (2003, lk 25-40), et ohvriteks on enamasti naised. Ohvriks langenud naised olid S.Budrise uuringus suuremas osas alaealised. Autori uuringus aga ohvrite seas alaealisi ei olnud.

S.Budrise (2003, lk 25-40) uuringus oli ohvreid enamasti üks ning ründajad ja ohver enamasti omavahel täiesti võõrad. Autor oma uuringus täheldas samuti, et ohvreid oli rünnakutes enamasti üks, kuid kui autor vaatas osapoolte omavahelist suhet siis selgus, et rohkem oli juhtumeid, kus osapooled olid omavahel tuttavad.

Autori ja S.Budrise uuringute tulemused langevad suuremas osas kokku, kuid on ka selliseid näitajaid, mis on kahel uuringul erinevad.

KOKKUVÕTE

Seksuaalkuriteod on ühed kõige latentsemad kuriteod. Statistikas kajastatavad toimepanemise arvud ei pruugi üldse kajastada seda, milline on tegelik olukord, kuna paljud ohvrid ei julge või ei taha seda sorti kuriteoteatega politseisse pöörduda.

Karistusseadustiku järgi on grupiviisiline vägistamine inimese tahte vastaselt temaga sugühtesse astumine või muu sugulise iseloomuga teo toimepanemine vägivallaga või ära kasutades tema seisundit, milles ta ei olnud võimeline vastupanu osutama või toimunust aru saama, kui see on toime pandud grupi poolt.

Grupiviisilise vägistamise puhul on tegemist väga raske kuriteoga. Sellise teoga riivatakse inimese seksuaalse enesemääretlemise õigust ning seda väga julmal ja karmil viisil. Grupiviisiline vägistamine on üks vägistamise raskemaid liike.

Lõputöö eesmärgiks oli anda ülevaade grupiviisiliste vägistamiste muustritest juhtumiuuringu meetodil. Autor luges nelja toimikut ja ühte kohtuotsust ning tegi iga juhtumi kohta analüüsi. Autor tõi välja juhtumite puhul esinenud sarnased mustrid ning toimepanijate ja kannatanute demograafilised andmed.

Töö eesmärgi saavutamiseks oli autori esimeseks uurimisküsimuseks, kuivõrd on grupiviisilised vägistamised Eestis levinud. Selgus, et grupiviisilisi vägistamisi registreeriti aasta jooksul küllaltki vähe võrreldes kogu registreeritud seksuaalkuritegude arvuga.

Teiseks uurimisküsimuseks oli, missugune on olnud dünaamika viimase 10 aasta jooksul. Selgus, et grupiviisiliste vägistamiste arv on kümne aasta jooksul palju kõikunud. Aastate lõikes on registreeritud kuritegude arv 3 kuni 10. Vaadeldava perioodi alguses olid need numbrid kõige suuremad. Kohati oli aastate jooksul näha registreerimisarvu langust ja siis jälle arvu tõusu.

Kolmandaks uurimisküsimuseks oli, millised seaduspärasusi võib grupiviisilises vägistamises täheldada kohtutoimikute analüüsi põhjal. Juhtumite mustreid vaadates selgus, et kõigis viies juhtumis oli ründajatel hea ligipääs privaatsele kohale, kus rünnak toime panna. Samuti tuli välja, et kolmel juhul oli rünnak ette planeeritud. Kõikidel juhtumitel oli ründajatel soodne võimalus ohver eraldada, kasutades ära ohvri üksiolekut ja haavatavust. Juhtumite puhul oli ühiseks tunnuseks veel ohvri alandamine. Ohvreid alandati nii verbaalselt kui füüsiliselt. Verbaalseks alandamiseks ohvreid solvati.

Füüsiliseks alandamiseks ohvreid löödi korduvalt, sunniti neid oraalseksi tegema ja ühel juhul seoti ohver alandamiseks puu külge kinni. Pärast teo toimepanemist proovisid ründajad kolmel juhul oma tegu varjata ähvardades ohvreid ja nende pereliikmeid tappa, kui nad peaksid kellelegi rääkima.

Autor analüüsis töös ka toimepanijate ja ohvrite demograafilisi andmeid. Selgus, et Eestis grupiviisilise vägistamise toimepanija on enamjaolt Eesti kodanikust eesti keelt kõnelev töötu põhiharidusega vallaline meesterahvas vanuses 21 – 30 eluaastat. Ohver on enamasti Eesti kodakondsusega eesti keelt kõnelev põhiharidusega töötu naisterahvas vanuses 21 – 30 eluaastat.

Grupiviisilisi vägistamisi on nii Eestis kui ka mujal maailmas küllaltki vähe uuritud. Üks kõige põhjalikum uuring tehti Suurbritannias, kus võeti vaatluse alla kokku 223 grupiviisilise vägistamise juhtumit Ameerika Ühendriikidest, Suurbritanniast, Saksamaalt, Iisraelist ja Koreast. Seda uuringut käsitles autor ka oma töös.

Uuringust selgus, et tüüpiline grupiviisilise vägistamise toimepanija oli noor meesterahvas, kes valis ohvriks enda jaoks võõra naise. Grupi suuruseks oli kaks kuni kolm inimest. Grupiviisilise vägistamise ohvriks oli noor naine, kes oli ründajatega enam-vähem sama vana. Ründajad lähenesid ohvrile ootamatult kusagil väljas ning sageli kasutasid kontrolli saamiseks mingisugust relva. Ründajad viisid ohvri enamjaolt sellisesse kohta, kus vahelejäämise risk oli väikseim. Ründajad kasutasid sageli ohvri suhtes vägivalda. Pärast teo toimepanemist lasti enamus ohvritest vabaks.

Võrreldes lõputöö empiirilises osas saadud tulemusi rahvusvahelise uuringuga ja eelnevalt Eestis läbi viidud uuringuga on näha, et tulemused on kohati väga sarnased, ka grupiviisilise vägistaja profiilid langevad uuringutes suures osas kokku.

Grupiviisiliste vägistamiste muustrite ja vastavate kurjategijate profiilide tundmine aitab prokuröride, politseiuurijate ja ennetustöö tegijate töö efektiivsust tõsta.

Autor soovib läbi viia veel taolisi uuringuid ning võimalusel hankida kohtutest veelgi enam toimikuid, mida samuti põhjalikult analüüsida. Lisaks võiks põhjaliku uurimise alla võtta ka teised vägistamise koosseisu raskendavad asjaolud.

Lõputöö eesmärk analüüsida Eestis toime pandud grupiviisiliste vägistamiste juhtumeid ning leida juhtumites sarnaseid mustreid saavutati.

SUMMARY

The thesis is written in Estonian language and consists of 44 pages. In this thesis, the author has used 15 different sources, 6 of them are written in English. All sources are cited in the work.

The aim of this thesis work is to give an overview of the patterns of group rape, using case study method. Case study analyses five different group rape cases in Estonia.

Stated research questions:

1. How common are group rapes in Estonia?
2. What has been the dynamics of group rape over the last ten years?
3. What kind of patterns can be found in group rape cases by analyzing the court files?

During ten years, there has been 3 to 10 group rape cases in Estonia per year. But it is very important to remember, that the statistical numbers may not reveal the real condition of the situation. That is because sexual crimes are one of the most latent crimes.

After analyzing the group rape cases, which were committed in Estonia, the author created a group rapist profile. During the analysis, the author found many similar patterns between different cases, such as humiliating the victim, hiding the crime, having the opportunity to separate the victim and having an access to a private place. Author compared the results to the previous study as well as the international study. As a result, it can be said that the group rapist profile is almost the same in all three studies.

Examining the patterns of group rape and knowing the offenders profiles it may rise the work effectiveness of prosecutors and investigator.

KASUTATUD ALLIKAD

Alison, L. J. & Porter, L. E., 2006. *Examining Group Rape: A Descriptive Analysis of Offender and Victim Behaviour*. pp. 357-379. European Society of Criminology.

Budris, S. 2003. *Grupiviisilised vägistamised Eestis*. Lõputöö, Tallinn: Sisekaitseakadeemia

Gately, R. & Martin, P. Y., 2001. *Rape- Group.- rmt: Encyclopedia Of Criminology & Deviant Behavior*. 3. ed. Philadelphia, PA: Brunner-Routledge.

Jones, S., 2009. *Criminology*. 4. ed. Oxford University Press.

Justiitsministeerium, 2015. *Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020*. Tallinn.

Justiitsministeerium, 2017. *Kuritegevus Eestis 2016*. Tallinn.

Karistusseadustik (2002).

Kase, H. & Pettai, I., 2006. *Naistearstile naistevastasest vägivallast*. [Võrgumaterjal]

Leitav:<http://www.naisteabi.ee/failid/HelveKase.pdf>

[Kasutatud 20.01.2017].

Kuusk, K., 2006. *Juhtumiuuring*. [Võrgumaterjal] Leitav:

www.ngo.ee/arhiiv/www.ngo.ee/orb.aw/class%3Dfile/.../Juhtumiuuring.ppt

[Kasutatud 28.04.2017]

Savino, J. O. & Turvey, B. E., 2011. *Rape Investigation Handbook*. 2. ed. Academic Press.

Soo, K., 2014. *Ülevaade seksuaalvägivalla uuringutest Eestis*. [Võrgumaterjal]

Leitav:

http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/ulevaade_seksuaalvagivalla_uuringutest_eestis_-_kadri_soo.pdf

[Kasutatud 15.01.2017].

Sootak, J. & Pikamäe, P., 2015. *Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne*. 4. toim.

Tallinn: Juura.

Traat, U. & Markina, A., 2005. *Üldkriminoloogia II*. Sisekaitseakadeemia.

Virkus, S., 2010. *Infokäitumise, info hankimise ja otsingu ning infopädevuse uurimise meetodid. Juhtumiuuringud.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tlu.ee/~sirvir/Infootsingu%20teooria/Infokaitumise,%20info%20hankimise%20ja%20%20otsingu%20ning%20infopadevuse%20uurimise%20meetodid/juhtumiuuringud.html>

[Kasutatud 28.04.2017]

World Health Organization, 2002. *World report on violence and health.* [Võrgumaterjal] Leitav: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf [Kasutatud 15.12.2016].

World Health Organization, 2012. *Understanding and adressing violence against women.* [Võrgumaterjal] Leitav: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/77434/1/WHO_RHR_12.37_eng.pdf [Kasutatud 15.01.2017].

Kohtutoimikud

- Kohtutoimik number 1-05-412
- Kohtutoimik number 1-08-14703
- Kohtutoimik number 1-11-5259
- Kohtutoimik number 1-12-1215
- Kohtutoimik number 1-12-8747